

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1934.

Första kammaren.

Nr 22.

Lördagen den 7 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.; och dess förhandlingar leddes till en början av herr förste vice talmannen.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om blindhetsersättning m. m.;

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anskaffning av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfoot (häst- och fordonsanskaffningslag) m. m.; samt

nr 134, i anledning av väckt motion angående införande i Sverige av svarighet till Englands »bank holidays» och Tysklands »Bankfeiertage».

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 338, av herr *Tham, Volrath*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin, m. m.;

nr 339, av herr *Tamm, Gustaf*, och herr *Gabrielsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin, m. m.;

nr 340, av herr *Lindley*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin, m. m.; samt

nr 341, av herr *Velander* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet nedannämnda motioner

nr 342, av herr *Johansson, Johan Bernhard*, m. fl.,

nr 343, av herr *Bissmark* m. fl.,

nr 344, av herr *Forslund* och herr *Johanson, Karl August*,

nr 345, av herr *Norling*,

nr 346, av herr *Granath*,

nr 347, av herrar *Granath* och *Petrén*,

nr 348, av herr *Karlsson, Oscar Gottfrid*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt till tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, och för arbetare i statens tjänst.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskottet herr *Lindleys* motioner:

nr 349, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till sjöarbets-tidslag; och

nr 350, angående reglering av arbetstiden å vissa slag av fartyg.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den av herr *Löfvander* och herr *Nilsson, Alexander*, väckta motionen, nr 351, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till jordbrukets stödjande.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 352, av herr *Johansson, Johan Bernhard*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bekämpande av arbetslösheten m. m.;

nr 353, av herr *Reuterskiöld*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppställning av riksstatens utgiftssida m. m.; samt

nr 354, av herr *Asplund*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statliga beredskapsarbeten m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet nedannämnda motioner:

nr 355, av herr *Norman* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt till tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, och för arbetare i statens tjänst;

nr 356, av herr *Reuterskiöld*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt till tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, och för arbetare i statens tjänst; samt

nr 357, av herr *Reuterskiöld*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:

nr 358, av herr *Pettersson, Anton*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om veteavgift;

nr 359, av herr *Pettersson, Anton*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om inblandning av smör i margarin; samt

nr 360, av herr *von Heland* och herr *Ericson, Oscar*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till jordbrukets stödjande.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen, att i riksstaten för budgetåret 1934/1935 uppföra ordinarie förslagsanslaget till stuteriväsendet med oförändrat belopp 800,000 kronor.

Anslag till stuteriväsendet. (Forts.)

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen:

1) I:168 av herr *Löfvander*, likalydande med II:350 av herr *Pehrsson* i Bramstorp m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte besluta hos Kungl. Maj:t anhålla, dels att nuvarande halvblodsstuteri å Flyinge måtte snarast nedläggas och därvarande ston försäljas till uppfödare inom landet, dels ock att statens inköp av inom landet födda hingstfölar av varmblodigt slag måtte ökas i sådan utsträckning, att rikligt urvalsmaterial för depåernas behov erhöles;

2) II:42 av herr *Nilsson* i Steneberg, vari hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utreda frågan om minskande av antalet moderstoner å Flyinge stuteri samt om lämpligheten av att sammanföra statens båda hingstdepåer till en.

Utskottet hade i den nu ifrågakvarande punkten på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i riksstaten för budgetåret 1934/1935 uppföra ordinarie förslagsanslaget till stuteriväsendet med oförändrat belopp 800,000 kronor;

2) att motionerna I:168 och II:350 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

3) att motionen II:42 icke måtte föranleda någon riksdagens utgård.

Reservation hade anmälts av herr *Tjällgren* och herr *Gustafson* i Vimmerby, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I:168 och II:350.

Herr Löfvander: Herr talman! Vid tiden för anläggandet av halvblodsstuteriet å Flyinge förelåg det ett ökat behov av varmblodiga hästar inom landet. Det rådde brist dels på lämpliga halvblodsbeskällare, dels på varmblodiga ston med de kvalifikationer, man önskade, men denna brist föreligger icke längre. Det är under sådana förhållanden givet, att frågan om stuteriets bibehållande blir en kostnadsfråga, och det är huvudsakligen ur denna synpunkt, som jag har väckt denna motion om att man skulle nedlägga halvblodsstuteriet å Flyinge. Praktikens män på detta område äro överens om att det resultat, man vinner vid Flyinge, icke motsvarar kostnaderna. De kostnader, som man beräknade, att det skulle stanna vid, ha icke räckt, utan man har kommit vida utöver de beräknade beloppen, och ser man på resultatet och studerar utstationeringslistorna exempelvis för 1933, alltså elva år efter stuteriets tillkomst, finner man, att det är endast 13 av de utstationerade beskällarna, som äro födda vid stuteriet.

Det är min uppfattning, att man skulle nå bättre resultat, om man lämnade ut denna halvblodsavel åt privata personer, som äro vana vid sådana saker och intresserade för dem, och att detta skulle vara ändamålsenligare. Någon brist på intresse för varmbloodsavel föreligger icke heller, ty det har visat sig, t. ex. i Skåne, att om det finns förutsättningar för sådan avel, så finns det också intresse för densamma.

Jag har endast, herr talman, velat yttra detta i korthet och ber att få yrka bifall till motionen.

Herr Bengtsson: Herr talman! Vid tiden för anläggandet av stuteriet vid Flyinge rådde brist på varmbloodiga hästar i vårt land och för övrigt även ute i världen. Motionärerna ange nu, att åtminstone vad vårt land beträffar utvecklingen har gått därhän, att detta behov av ädla hästar nu är i hög grad minskat, bland annat på grund av indragningarna inom kavalleriet. Tyvärr

Anslag till stuteriväsendet. (Forts.)

har nog utvecklingen gått åt det håll, motionärerna antyda, men att deras slutsats är riktig, är väl därför inte så alldeles säkert. Vid en eventuell mobilisering behöva vi enligt uträkningar, som för tillfället inte finnas tillgängliga, flera tusental ädla hästar i vårt land och då kommer man ju i en rätt så besvärlig situation. Om man går ut ifrån, att dessa avelsston och unghästar ju inte kunna användas vid mobiliseringen, är det absolut oriktigt att tala om att det inte föreligger något behov av ädla hästar för detta ändamål. Den som något känner till tingen på hästavelns område, vet ju också, hur lång tid det tar att få fram en stam av olika hästslag. Jag tror att Flyinge behövs som stöd för den ädla hästaveln inom landet, då det för närvarande går i spetsen på detta område och ingen torde kunna bestrida, att stuteriet där sköts på ett utmärkt sätt. Jag kan inte på något vis förstå detta förslag om ändring av förhållanden, som ha bestått i så kort tid, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Gabrielsson**: Herr talman! Det är ju inte utan en viss förvåning, som vi norrlänningar ha tagit del av den skånska motionen om att man skulle slopa stuteriet vid Flyinge. Vi minnas litet till mans, vi som voro med 1922, vilken strid det var, om det skulle förläggas till Ottenby på Öland eller till Skåne. Nu har stuteriet varit förlagt till Flyinge under mer än tio år, och det har under den tiden, såvitt jag har mig bekant, visat sig kunna frambringa synnerligen värdefulla avelsdjur.

Nu sägs det av motionärerna, att det vore bättre, att hästägarna själva finge sköta om uppfödningen, och att staten här konkurrerar med hästägarna, men det visar sig ju, att endast en mycket obetydlig del av de föl, som där uppfödas, säljas till avel åt enskilda och konkurrensen mellan hästägarna om försäljningen av avelsdjur torde därför icke kunna åberopas såsom skäl för stuteriets nedläggande. Inom utskottet har man ju också haft den uppfattningen, att stuteriet åtminstone bör få fortsätta en tid framöver, för att man skall få se vidare resultat, och det är av denna anledning, som utskottet icke velat förorda motionerna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmanen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje moment av utskottets i den nu föredragna punkten gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. 1 hemställt.

Därefter gjordes enligt de i fråga om mom. 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna I: 168 och II: 350; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen bifölls på gjord proposition utskottets hemställan i mom. 3.

Punkterna 16—22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23.

*Anslag till
höjande av
det mindre
jordbruket.*

Under punkten 51 av nionde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till åtgärder under kalenderåret 1934 till höjande av det mindre jordbruket anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra reservationsanslag av 40,000 kronor.

Anslag till höjande av det mindre jordbruket. (Forts.)

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner nämligen

1) I: 39 av herr *Bengtsson* m. fl., likalydande med II: 355 av herr *Larsson* m. fl., vari hemstälts, att riksdagen måtte med anledning av statsverkspropositionen, nionde huvudtiteln, punkt 51, besluta att till främjande av mindre jordbruk för budgetåret 1934/1935 i stället för äskade 40,000 kronor anvisa ett extra reservationsanslag av 286,000 kronor;

2) I: 162 av herr *Ericson, Oscar*, m. fl., likalydande med II: 356 av herr *Werner* i Höjen m. fl., vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta att till åtgärder för höjande av det mindre jordbruket för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra reservationsanslag av 286,000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på återropade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt med avslag å motionerna I: 39 och II: 355 samt I: 162 och II: 356 till åtgärder under kalenderåret 1934 till höjande av det mindre jordbruket anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra reservationsanslag av 40,000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Tjällgren, Bengtsson* och *Gustafson* i Vimmerby, som yrkat, att utskottet skulle hemställa, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt motionerna I: 39 och II: 355 samt I: 162 och II: 356 till åtgärder under kalenderåret 1934 till höjande av det mindre jordbruket anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra reservationsanslag av 286,000 kronor.

Herr Bengtsson: Herr talman! Såsom motionär och reservant i föreliggande fråga ber jag att få säga några ord. De kristidsåtgärder, som de senare åren vidtagits till hjälp för jordbruket, bli endast en hjälp för stunden, och vi hoppas ju, att tider snart skola komma, då modernäringen i ekonomiskt avseende skall reda sig själv. Att denna förhoppning skall gå i uppfyllelse önskar ingen högre än jordbrukarna själva, och det blir för övrigt förr eller senare nödvändigt av statsfinansiella skäl. Men när staten går in för att befärja vårt jordbruk, böra åtgärder även vidtagas på längre sikt. Det viktigaste är därvidlag att komma in på ekonomiskt riktiga vägar och att alla de vetenskapliga rön, som göras till jordbrukets fromma, bringas till vederbörandes kännedom. De senare årens erfarenheter ha givit anledning till omläggning av jordbruksdriften i allt mera ekonomisk riktning, och därför är den konsulterande och rådgivande verksamheten vid premiering av mindre jordbruk ännu mera värdefull än tidigare. För ett stort antal jordbrukare är också den praktiska undervisningen av större betydelse än den teoretiska, i synnerhet för de äldre jordbrukarna. När till exempel premieringsnämnden anlät till ett av dessa premieringsställen, har det alltid varit en glädje att, så långt det är möjligt, kunna besvara alla frågor, som framföras av sökande angående de olika grenarna av jordbruksspörsmål. Genom att indraga de gamla vägar, som framför allt förde från hjälp till självhjälp, har kristidshjälpen kommit allt mer i förgrunden, och intresset har allt mer knutit sig omkring problemet: hur skall jag kunna dra den största möjliga ekonomiska nyttan av de olika anslag, som stå mig till buds? Härmed vill jag naturligtvis inte ha sagt annat än att den tillfälliga hjälpen är synnerligen värdefull för att komma över svårigheterna, men jag kan däremot ej förstå, varför gamla beprövade vägar nu skola slopas, ehuru det visat sig att man med dessa jämförelsevis små medel ha utfört jätteverk inom det svenska jordbruket. Statsrådet och

Anslag till höjande av det mindre jordbruket. (Forts.)

chefen för jordbruksdepartementet anför, att det står dessa jordbrukare fritt att liksom andra söka stödlån m. m., men det ställer sig dock litet annorlunda med dem. De stå nämligen i en särställning, som gör, att de ej gärna kunna få något av dessa medel. Trots att i deras jordbruk många gånger äro investerade relativt större kapital, vilket gör, att det i dessa tider är bekymmersamt även för dem, komma de ej gärna med i konkurrensen om statens tillfälliga lånemedel för jordbruket.

Till sist, herr talman, vill jag även erinra om att dessa premierade jordbruk ute i landet fylla en annan stor mission genom att vara de allra bästa föredömen för sin omgivning, och inom deras klass förekommer ej heller, åtminstone i stort sett, någon arbetslöshetshjälp. Då det nu ej är fråga om att premieringen skulle upptagas i sin helhet utan endast den del, som avser premiälån, vilka i praktiken i förhållande till det arbete, som vederbörande åläggas utföra, bli c:a 60—70 procent billigare än statens stödlån, borde det ej finnas någon rimlig anledning att ej gå med på den väg, som under trettio års erfarenhet har prövats vara den riktiga vägen, från hjälp till självhjälp.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den föreliggande reservationen.

Häruti instämde herr *Ericson, Oscar.*

Herr **Gabrielsson:** Jag tror, att vi äro eniga allesammans här i riksdagen, liksom både departementschefen och utskottet uttalat, om att så fort vi komma till normala tider, skola vi återupptaga jordbrukspremieringen, och jag hoppas statsrådet skall finna tillfälle att göra det redan nästa år. Det är nämligen så, att det stora anslag på 8 miljoner kronor till stödlån åt jordbruket, som sannolikt i år utgår för sista gången, i många fall kan ersätta premieringen av jordbruk, ty den som får ett dylikt stödlån upp till 750 kronor, kan åtaga sig att göra visst förbättringsarbete på sin fastighet, och så snart han har fullbordat detta förbättringsarbete, återfår han den skuldförbindelse, han avlämnat, alldeles under samma former som då det vid jordbrukspremieringen utlämnats premiälån. Det är för den skull, att vi ännu ett år komma att få tillgodogöra oss dessa stödlån för det mindre jordbruket, som jordbruksutskottet i år avstyrkt motionerna och yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övertvägande ja besvarad.

Punkterna 24—34.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 35.

Lades till handlingarna.

Punkterna 36 och 37.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 38.

Lades till handlingarna.

Punkten 39.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 40.

Lades till handlingarna.

Punkten 41.

I motionen I: 182 av herr *Bodin, Karl*, m. fl., likalydande med motionen II: 348 av herr *Persson* i Grytterud m. fl., hade hemställts, att riksdagen för budgetåret 1934/1935 under nionde huvudtiteln måtte bevilja ett anslag av 30,000 kronor, att efter Kungl. Maj:ts beprövande utgå till de arbetande elektriska länsföreningarna i form av bidrag till avlönande av deras konsulenter.

Om anslag
till elektriska
läns-
föreningar.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner I: 182 och II: 348 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Gabrielsson, Tjällgren, Hedlund* i Häste, *Gustafson* i Kasenberg, *Bengtsson* och *Karl Emil Johanson* på anförda skäl ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen för budgetåret 1934/1935 under nionde huvudtiteln måtte bevilja ett anslag av 30,000 kronor, att efter Kungl. Maj:ts beprövande utgå till de arbetande elektriska länsföreningarna i form av bidrag till avlönande av deras konsulenter.

Herr Tjällgren: Herr talman! Från och med 1918 har ju riksdagen till främjande av det ändamål, som det här är fråga om, nämligen en planmässig organisation och utveckling av landsbygdens elektrifiering, därför anvisat extra anslag. Detta anslag var uppfört i riksstaten för sistlidna budgetår med 50,000 kronor. Granskningsnämnden ansåg nämnda verksamhet tillhöra de uppgifter, som med mindre olägenhet skulle kunna uppskjutas under ekonomiskt brydsamma tider, och föreslog för den skull, att något anslag icke måtte äskas för budgetåret 1933/1934, vilket ej heller har skett. För tillgodo-seende av det mest trängande bidragsbehovet fanns emellertid för 1933 till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp av omkring 15,000 kronor, varav en del bidrag utgått. De flesta av dessa elektriska föreningar ha emellertid måst undvara statsbidrag för det gångna året och ha därigenom kommit i en synnerligen brydsam situation. Då ej heller i årets budget finnes upptaget något anslag för detta ändamål, är det ju klart, att de elektriska föreningarnas bestånd äventyras.

De elektriska konsulenterna, som varit anställda i dessa föreningar, ha enligt min mening en mycket betydelsefull uppgift att fylla, då det gäller att planlägga och organisera elektrifieringen på landsbygden, varjämte de utgöra den enda så att säga opartiska sakkunskap, som i de flesta fall står de elektriska föreningarna till buds, närmast då i fråga om provning av material, avsyning av anläggningar, bedömande av kraftkontrakt o. s. v. Det är ju också betecknande, att statens egna organ i ganska stor utsträckning använt sig av dessa föreningars och konsulenters tjänster för exempelvis koncessioner och låneärenden samt i fråga om behörighet för installatörer av elektriska anläggningar m. m. Såvitt jag förstår bör det därför ur olika synpunkter vara angeläget, att den verksamhet, som för närvarande bedrivs av de elektriska länsföreningarna och deras konsulenter, kan beredas ekonomiska möjligheter att fortsätta. Det skulle därför vara fördelaktigt, om den elektriska konsulentverksamheten direkt ställdes under hushållningssällskapen och statsbidrag

Om anslag till elektriska länsföreningar. (Forts.)

utginge till konsulenternas avlöning i enlighet med vad som är förhållandet inom vissa andra grenar av hushållningssällskapens verksamhet. När förhållandena så medge, kunna ju exempelvis två hushållningssällskap anställa en konsulent för den här omnämnda verksamheten gemensamt, och i avvaktan på de förändringar i den elektriska konsulentverksamhetens organisation, som enligt vad jag nu anfört måhända kunna finnas ändamålsenliga, är det angeläget att giva ett fortsatt statligt stöd åt de arbetande elektriska länsföreningarna.

Nu säges det ju, att inom de flesta länen skulle man ha gått in för elektrifiering i sådan grad, att behov av konsulenter icke längre skulle föreligga, men jag vill dock påpeka, att en hel del kraftstationsanläggningar tillkommo under krigstiden under dåvarande synnerligen svåra ekonomiska förhållanden och att dessa föreningar nu kämpa med svårigheter i ekonomiskt avseende. Det är därför av mycket stort gagn, såvitt jag kan se, att man har tillgång till dessa konsulenter, som äro anställda hos föreningarna för att hjälpa till, så att dessa ofta små ekonomiska föreningar kunna komma till rätta i sina ekonomiska bekymmer.

Jag skall inte längre uppehålla mig vid denna sak, men på grund av vad jag här anfört och den uppfattning, jag har i frågan, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

I detta anförande instämde herr *Bodin, Karl*, och herr *Arvedson*.

Herr Nilsson, August: Herr talman! Som herrarna se av utskottsutlåtandet, hava reservanterna under förevarande punkt föreslagit, att riksdagen måtte bevilja ett anslag av 30,000 kronor att utgå i form av bidrag till avlöning av konsulenter i vissa föreningar, som syssla med landsbygdens elektrifiering. Visserligen har jag från min plats i kammaren icke kunnat uppfatta ett enda ord av vad den föregående talaren yttrade ifrån talarstolen, men jag kan i alla fall sluta mig till vad han sagt. Och känner jag den ärade talaren och hans medreservanter rätt, torde inte deras krav i reservationen vara så särskilt trängande. Och jag tar för givet, att de skola taga ett avslag på sin hemställan med jämnro.

Jag skall inskränka mig till denna lilla anmärkning, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Tjällgren* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 41, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Om anslag till elektriska länsföreningar. (Forts.)

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 42 och 43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 44.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för utlämnande av premielån till egnahemslåntagare för nyodlings- och nybyggnadsarbeten anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra reservationsanslag av 700,000 kronor.

*Anslag till
premielån till
egnahemslåntagare.*

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 171 av herr *Gabrielsson* m. fl., vari hemstälts, att riksdagen måtte för premielåneverksamheten bland egnahemslåntagare under år 1935 anvisa ett belopp av 800,000 kronor;

2) I: 257 av herr *Sandström*, likalydande med II: 353 av herr *Nilsson* i Antnäs m. fl., vari hemstälts, att riksdagen till utlämnande av premielån till egnahemslåntagare för nyodlings- och nybyggnadsarbeten måtte för budgetåret 1934/1935 bevilja ett extra reservationsanslag av 1,000,000 kronor;

3) II: 345 av herrar *Hage* och *Lövgren*, vari hemstälts, att riksdagen ville för utlämnande av premielån till egnahemslåntagare för nyodlings- och nybyggnadsarbeten för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra reservationsanslag av 1,000,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning samt med avslag å motionerna I: 171, I: 257 och II: 353 samt II: 345 för utlämnande av premielån till egnahemslåntagare för nyodlings- och nybyggnadsarbeten anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra reservationsanslag av 700,000 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *Gabrielsson*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr Gabrielsson: Herr talman! Jag har vid den nu föredragna punkten låtit anteckna en blank reservation. Jag kommer dock icke att framställa något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan, men jag har velat vid detta tillfälle få säga, att det hade varit bättre, om man velat hjälpa egnahemslåntagare vid starten, genom premielån, än att — som riksdagen nu beslutat — sänka räntan långt under vad Kungl. Maj:t föreslagit. Det är givet, att man kan bättre gallra bland de lånesökande och hjälpa dem, som äro i verkligt behov, om man ger en hjälp vid starten. Blir det däremot lägre ränta för samtliga, kan man inte på samma sätt hjälpa just dem, som äro i verkligt behov av hjälp, och det är detta som är utgångspunkten för min motion.

Efter den utgång, som räntefrågan har fått, har jag, som sagt, herr talman, intet annat yrkande att framställa än om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 45—52.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 53.

Lades till handlingarna.

Punkterna 54—58.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 59.

Lades till handlingarna.

Punkterna 60—69.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Herr talmannen infann sig och övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

Punkterna 70—72.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Anslag till
vedeldningens
främjande.*

Punkten 73.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till rådgivande och kontrollerande verksamhet m. m. för vedeldningens främjande anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra anslag av 111,000 kronor.

I anledning av detta förslag hade inom riksdagen väckts två till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 178 av herr *Tjällgren* och herr *Pettersson, David*, samt II: 346 av herr *Hage* och herr *Andersson* i Igelboda, vari hemställts, att riksdagen måtte dels medgiva kostnadsfri anslutning till den av staten bedrivna bränslekontrollverksamheten, dels på grund härav med erforderligt belopp höja det av Kungl. Maj:t begärda extra anslaget till rådgivande och kontrollerande verksamhet m. m. för vedeldningens främjande.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å motionerna I: 178 och II: 346, till rådgivande och kontrollerande verksamhet m. m. för vedeldningens främjande anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra anslag av 111,000 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Tjällgren* och herr *Gustafson* i Vimmerby, som ansett, att utskottet med anledning av motionerna I: 178 av herr *Tjällgren* och herr *Pettersson, David*, samt II: 346 av herr *Hage* och herr *Andersson* i Igelboda bort hemställa, att riksdagen måtte

1) medgiva jämväl landstingen kostnadsfri anslutning till den av staten bedrivna bränslekontrollverksamheten samt

2) till rådgivande och kontrollerande verksamhet m. m. för vedeldningens främjande anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra anslag av 131,000 kronor.

Herr Tjällgren: Herr talman! Det är givetvis inte någon tacksam uppgift att uppträda här i kammaren och yrka på högre anslag än vad Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit, och jag skall därför inte heller hålla något längre anförande i anledning av de föreliggande motionerna.

Anslag till vedeldningens främjande. (Forts.)

Jag skall inskränka mig till att hänvisa till vad som sagts i min motion, och jag ber, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen under den föredragna punkten, vilket innebär detsamma som att yrka bifall till motionen.

Herr Gabrielsson: Herr talman! Det framgår av utskottsutlåtandet, att det är tretton landsting, som anlitat socialstyrelsens värmetekniska byrå, medan de övriga landstingen hava ordnat sin bränslekontrollverksamhet genom uppgörelse med Norra och Södra Sveriges ångpanneföreningar, vilket icke varit förenat med så stora kostnader. Verksamheten har, åtminstone vad de norrländska länen beträffar, skötts på ett utomordentligt effektivt sätt av dessa enskilda sammanslutningar, vilka hava sakkunnigt folk till sitt förfo-gande. Det är det, som har gort, att man nu inte har velat gå in för att gene-rellt besluta att samtliga landsting skulle ha rättighet att med statsmedel be-kosta denna kontrollerande verksamhet.

När förra årets riksdag beslöt anslå ett belopp för vedeldningens främjande var det tänkt såsom en tillfällig åtgärd, beroende på nu rådande kristid, och icke avsett att utgå för framtiden. På grund därav ha en del landsting icke gått in för att anlita ifrågavarande statsinstitution, och jag tror att med de möjligheter som finnas för landstingen att klara den saken ändå, är det åt-minstone icke för närvarande skäl att bifalla de väckta motionerna.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Tjällgren: Herr talman! Med anledning av vad herr Gabrielsson nu senast yttrade nödgas jag begära ordet för att säga, att den motion, nr 178 i första kammaren, som det här gäller, icke har tillkommit på grund av någon enskilds initiativ utan — det anser jag mig vara skyldig att meddela — på initiativ av svenska landstingsförbundets styrelse. Det är därför egen-domligt, att herr Gabrielsson kan yttra sig så som han nyss här gjort. För övrigt var hela den styrelsen — om jag minnes rätt — enig om att en sådan motion borde komma fram.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder före-komna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det för-slag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklara-des den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja be-svarad.

Punkterna 74—93.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 94.

Lades till handlingarna.

Punkterna 95—99.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Herr statsrådet *Vennerström* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 260, angående inrättande av ett institut för medellång och långfristig kreditgiv-ning åt företag inom näringslivet.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnaderna för vissa reparationsarbeten å Oscar-Fredriksborgs fort;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse å Mölltorps församling, Skaraborgs län, av ett kronan tillhörigt markområde;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga markområden inom Vaxholms fästning; samt

nr 54, i anledning av väckt motion om utbetalande av viss ersättning till änkefru E. Kleberg eller hennes rättsinnehavare.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. rasbiologiska institutets organisation m. m.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rasbiologiska institutets organisation m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten, den 23 februari 1934 dagtecknad proposition (nr 155) hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen att dels medgiva, att rasbiologiska institutet i Uppsala finge från och med den 1 juli 1935 omorganiseras i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet angivits, dels i riksstaten för budgetåret 1934/1935 uppföra det ordinarie anslaget till avlöning åt chefen för rasbiologiska institutet med oförändrat belopp, 12,000 kronor, dels ock till upprätthållande av verksamheten vid rasbiologiska institutet för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra reservationsanslag av 45,000 kronor att disponeras enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *E. Sjödahl* m. fl. (I: 315) och den andra inom andra kammaren av herr *B. Holmgren* m. fl. (II: 555), i vilka motioner hemställts, att riksdagen ville anvisa dels till upprätthållandet av verksamheten vid rasbiologiska institutet under budgetåret 1934/1935 ett extra reservationsanslag av 55,000 kronor, dels till utgivande av trycket av andra delen av arbetet *The Race Biology of the Swedish Lapps* ett extra förslagsanslag högst 10,000 kronor, att disponeras enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

a) medgiva, att rasbiologiska institutet i Uppsala finge från och med den 1 juli 1935 omorganiseras i huvudsaklig överensstämmelse med vad av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 23 februari 1934 angivits;

b) i riksstaten för budgetåret 1934/1935 uppföra det ordinarie anslaget till avlöning åt chefen för rasbiologiska institutet med oförändrat belopp, 12,000 kronor;

c) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr Sjödahls m. fl. och herr Holmgrens m. fl. berörda motioner (I: 315 och II: 555), i vad de skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, till upprätthållande av verksamheten vid rasbiologiska institutet för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra reservationsanslag av 45,000 kronor att disponeras enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

Ang. rasbiologiska institutets organisation m. m. (Forts.)

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Olof Olsson, Asp-lund* och *Holmgren* ansett, att utskottet bort tillstyrka de i ämnet väckta motionerna.

Herr förste vice talmannen: Herr talman! Jag står i statsutskottets förevarande utlåtande såsom reservant i spetsen för två man, och jag förstår, att det inte väcker några större farhågor. Å andra sidan förstår jag också mycket väl den ståndpunkt, som statsutskottet intagit. När departementschefen i fjol sänkte anslaget till rasbiologiska institutet från 60,000 till 30,000 kronor, stegrade sig statsutskottet och beslöt i stället föreslå riksdagen att bevilja 45,000 kronor. Detta var ett krafttag, och efter detta krafttag ha vi nu att bevittna den sedvanliga statsutskottsmattheten; det är ingenting annat. Men även om jag kan förstå statsutskottets ställning, kan jag därför inte tycka, att den är riktig. Det finns i år ingen egentlig motivering för utskottets ståndpunkt; man säger i likhet med departementschefen, att det ju inte har funnits någon anledning att höja beloppet. I fjol däremot fanns det en motivering för sänkningen. Man ansåg sig då kunna skära ned anslaget till ett lägre belopp än det, som förut hade utgått, på grund därav att man tänkte sig nya riktlinjer för institutets verksamhet — en omläggning och ett nytt arbetsprogram. Egentligen fick man den föreställningen, att institutet sådant som det för närvarande är inte är värt pengarna utan att det får försöka hanka sig fram, till dess att vi få det nya institut, som skall komma den första juli 1935.

Nå, vad är då det för ett institut, som kommer, till skillnad från det som finns för närvarande och som man inte anser vara värt det ökade anslaget? Jo, herr talman, det är fortfarande ett rasbiologiskt institut — med styrelse och chef och arbetskrafter alldeles som det nuvarande. Arbetsuppgifterna för det nya äro precis desamma som för det, som för närvarande arbetar: rasbiologisk forskning »på den mänskliga ärftlighetslärans område», som man sade redan år 1921. Det är visserligen på det viset, att man kommer att sys-selsätta sig med nytt material enligt ett nytt arbetsprogram, men detta är inte nyare än att man överblickade saken redan 1921. Och arbetsapparaten kommer att bli densamma, ty man kommer efter den första juli 1935 att få nästan på pricken samma arbetskrafter som man har för närvarande. Det finns förstås en nyhet, och den består däri, att chefen för detta institut samtidigt kommer att bli professor i rasbiologi vid medicinska fakulteten i Uppsala. Jag har i annan ordning reserverat mig emot denna nya anordning; jag är litet rädd för att institutet så småningom kommer att falla in i den medicinska fakulteten, så att vi i stället för ett institut med en chef få en medicinsk professor med en institution. Men den saken föreligger ju inte nu och kan således inte utgöra någon skillnad. Jag menar således med detta, att vad vi få 1935, det ha vi i stort sett redan i år, och i den synpunkten, att man skulle vänta till dess att man får omläggningen klar, kan man inte finna något motiv för vad man för närvarande gör. Det markanta just nu är, att man håller på att missbruka den institution — den gamla institution, som man behagar kalla den — på vilken det nya skall byggas upp. För 45,000 kronor kan man nämligen just ingenting stort uträtta. För all del, man kan sänka lönerna för medarbetarna och man kan avskeda tillfälliga arbetskrafter, ty inga äro ju fast anställda; man kan hindra en ny planläggning; man kan lägga ned sådant, som man sedan måste bygga upp igen och man kan förstöra arbetslusten — men någonting annat stort kan man inte uträtta. Rasbiologiska institutet skulle inte ha kunnat hålla sig uppe som arbetscentral, för den händelse inte privata medel hade influtit från människor, som voro intresserade av saken.

Ang. rasbiologiska institutets organisation m. m. (Forts.)

Vid sidan om motionernas hemställan om höjande av anslaget till rasbiologiska institutets verksamhet från 45,000 till 55,000 kronor, innebära motionerna dessutom en hemställan om att 10,000 kronor skulle anslås till utgivande av trycket av andra delen av arbetet *The Race Biology of the Swedish Lapps*. På den punkten kan man säga, att det kan man väl vänta med. Och det är så riktigt, ty det finns nästan ingenting, som man inte kan vänta med. Det är emellertid för mig så, att därest inga vetenskapliga arbeten komme att tryckas på statens bekostnad, skulle jag personligen inte ha någonting att anmärka här. Men departementschefen, som nyss var här inne i kammaren, skulle säkerligen ha kunnat tala om för oss, att det för närvarande på hans bord ligger en hel mängd framställningar om att vetenskapliga arbeten måtte få tryckas, och jag är alldeles övertygad om att han inte kommer att streta emot i alla de fallen. Under sådana omständigheter tvingas man att jämföra, och jag måste i det sammanhanget säga, att det arbete, för vars tryckning det här gäller att skaffa 10,000 kronor, inte är ett vanligt arbete — inte något dussinarbete — utan ett sådant arbete, som man väntar på ute i världen. En sådan man som direktorn för Kaiser Wilhelm-Institut, Eugen Fischer, skriver exempelvis, att det vore skada om andra delen av detta arbete inte kunde komma ut. Det är ett sådant arbete, säger han, som inte bara är av intresse för Sverige utan för hela den europeiska vetenskapliga världen.

Härtill kommer en annan sak, nämligen den att Herman Lundborg — han må ha vilka fel som helst — har inlagt synnerligen stora förtjänster om vetenskapen, och man kan också säga, att han mer än många andra vetenskapsidkare har skaffat berömmelse åt vårt land. Det vore därför inte alls ur vägen, att hans arbete finge gå före. Man kan säkerligen mycket väl, då det gäller anslagen till de lärda verken, spara in de 10,000 kronorna på något annat håll.

På grund av det nu anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till de i detta ämne väckta motionerna.

I herr förste vice talmannens yttrande instämde herrar *Björkman, Asplund* och *von Geijer*.

Herr Bergqvist: Herr talman! Jag skall icke ingå i något vidlyftigare svaromål på den föregående ärade talarens anförande. Han sade sig förstå utskottets ståndpunkt, och jag vill säga, att utskottet nog också kan förstå hans ståndpunkt. Men när herr förste vice talmannen skriver utskottets beslut på utskottsmatthetens konto, kan jag knappast följa honom. Ifall någon blir matt, låter han gärna påverka sig och rubba sig från sina tidigare positioner, men det har inte utskottet gjort.

Förra året framlade departementschefen ett förslag om ett anslag av 30,000 kronor till rasbiologiska institutet. När utskottet sökte överväga, huruvida denna summa var skäligen eller icke, kom det till det resultatet, att den var alldeles för liten för att institutet verkligen skulle kunna upprätthållas, och efter noggrant övervägande stannade utskottet vid ett belopp av 45,000 kronor. Enär förhållandena icke hava ändrats sedan dess, har icke utskottet heller haft anledning att frångå denna uppfattning. Jag kan visserligen föreställa mig, att det av utskottet tillstyrkta beloppet, 45,000 kronor, är ganska nätt tilltaget, och finner det beklagligt, att man, som nu är fallet, måste stanna vid så låga anslag för ett flertal behjärtansvärda ändamål, men nöden har ingen lag, och när våra finanser äro sådana, att man nödgas iakttaga den största sparsamhet, kan det inte hjälpas, att anslagen på många punkter komma att bli alltför knappt tilltagna. Så förhåller det sig också i detta fall.

Ang. rasbiologiska institutets organisation m. m. (Forts.)

Jag vill fullständigt instämma i vad den föregående ärade talaren har sagt angående institutets betydelse och den nuvarande föreståndarens stora kompetens för den verksamhet han har utövat som rasbiolog. Detta erkännande skall inte förmenas vare sig institutet eller honom, men det faktum står i varje fall kvar, att man inte kan tillgodose alla behov så långt, som man skulle önska.

Själva organisationsfrågan vill jag inte gå in på, ty därom råder ingen meningsskiljaktighet. Jag tror, att det förslag, som föreligger, är ändamålsenligt och gott. Det enda utskottet haft att invända är, att den styrelse, som föreslagits för institutet, är väl månghövdad, då den skulle bestå av inte mindre än elva personer, och att en inskränkning kanske borde kunna ske. Statsrådet har också i sitt yttrande till statsrådsprotokollet antytt, att en sådan möjligen kommer att företagas.

Med dessa få ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sjödahl: Herr talman! När riksdagen förra året beviljade 45,000 kronor skedde det med den motiveringen, att institutet skulle kunna fortsätta sin verksamhet ehuru i något inskränkt omfattning. Hur har det då gått? Jo, institutets styrelse har måst gå omkring med tiggarpåsen för att försöka samla ihop medel, varigenom den skulle kunna undvika att avskeda den stab av medarbetare, som erfordrades, för att man skulle kunna fullfölja det verk, som var under arbete. Och under stundande budgetår är det ju fråga om att avsluta det arbete, som det rasbiologiska institutet under åtskilliga år har bedrivit. Som kammarens ledamöter veta, har det föreslagits en omläggning av institutets arbete från och med den 1 juli 1935, och det är givet, att om man under ett flertal år anslagit betydande medel för vissa forskningsuppgifter, vore det både ekonomiskt rimligt och i grund och botten det enda ekonomiskt försvarliga, att man såge till, att dessa arbeten bli avslutade, genom att man under avslutningsåret ställer därför nödiga medel till institutets förfogande.

Nu säga de sakkunniga myndigheterna — inte blott rasbiologiska institutets styrelse utan även, såsom framgår av handlingarna, universitetskanslern — att det förhållandet, att man har kunnat fullfölja arbetet under innevarande år, uteslutande har berott på den lyckliga omständigheten, att enskilda ledamöter av styrelsen lyckats utverka ej obetydliga bidrag från privat håll. Institutets styrelse klagar i någon mån, då den säger, att denna utväg endast delvis lett till avsett resultat. Om man skall kunna slutföra arbetet erfordras enligt både styrelsens och universitetskanslerns mening ett anslag på 55,000 kronor.

Det gäller, som sagt, att avsluta det arbete man hållit på med. Man kan vara mycket tveksam, om det skall kunna finnas något intresse inom institutet, när det efter den 1 juli nästa år skall börja liksom på ny bog med nya arbetsuppgifter, för att fullfölja de arbetsuppgifter, som man åtagit sig under den gamla organisationen. I varje fall skulle oavslutade arbeten från den gångna perioden komma att verka irriterande och tyngande och rycka institutet bort från de nya uppgifter, som det efter omorganisationen skulle få sig förelagda. Det är därför ur alla synpunkter ytterst önskvärt, att institutet för instundande arbetsår får de medel till sitt förfogande, som erfordras. Institutets styrelse och universitetskanslern äro eniga däri, att om 55,000 kronor beviljas, kan man bibehålla visserligen inte alla medarbetare men flertalet av dem. Man anser sig kunna avsluta de stora undersökningarna om lapparna och med dem blandad befolkning, och man anser desslikes, att man skulle kunna fullborda

Ang. rasbiologiska institutets organisation m. m. (Forts.)
manuskriptet till den andra delen av det stora »lappverket». Därutöver erfordras vidare 10,000 kronor till tryckning av verket om lapparna. Om riksdagen vill spara, kan naturligtvis tryckningen av detta verk uppskjutas. Man kan underlåta att utbetala de 10,000 kronorna i år och låta dem utgå ett följande år. Och för övrigt misstänker jag — eftersom institutets styrelse synes vara rätt tränad att gå omkring och begära bidrag av mecenater — att det är lättare att tigga ihop pengar till tryckning av lappverket än för att hålla institutionen i gång.

Jag tillåter mig därför, om det skulle kunna öka möjligheterna att få det viktigaste igenom, nämligen en ökning av anslaget med 10,000 kronor till själva institutionen, att föreslå, att kammaren måtte med anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna i ärendet bevilja ett extra reservationsanslag av 55,000 kronor, och avstår alltså från motionärernas förslag om ytterligare 10,000 kronor till tryckning av den återstående delen av verket om lapparna. Jag vädjar till kammaren med dess intresse för vetenskapliga uppgifter och spörsmål att se till, att de pengar, som riksdagen beviljat under åtskilliga år, verkligen få en lyckad användning, genom att bevilja vad som erfordras för att rasbiologiska institutet under instundande budgetår skall kunna göra färdigt det arbete, som institutet på riksdagens och Kungl. Maj:ts uppdrag haft sig anförtrott.

Herr statsrådet **Engberg**: När jag i fjol för detta ändamål föreslog riksdagen ett belopp, som innebar en högst väsentlig beskäring av det som tidigare utgått, och riksdagen höjde detsamma till 45,000 kronor, låg nog saken både på Kungl. Maj:ts och riksdagens sida så till, att man å omse håll var enig om betydelsen av den verksamhet, som rasbiologiska institutet representerar, men att man måhända hade olika uppfattningar om, hur det lämpligen ur budgetsynpunkt borde förfaras i själva skarven mellan den gamla organisationsformen och den nya organisationsform, som ifrågasatts. Jag fäster uppmärksamheten därpå, att statskontoret i sitt yttrande uttryckligen framhåller betänkligheterna av att under den nuvarande statsfinansiella situationen med tvånget att göra så stora besparingar som möjligt i budgeten företaga en ökning av det anslag, som förut utgått, d. v. s. en ökning utöver de 45,000 kronorna. Jag fäster också uppmärksamheten därpå, att universitetskanslern har ansett sig kunna gå 5,000 kronor under universitetsberedningens linje, alltså under de 60,000 kronorna. Jag fäster vidare uppmärksamheten därå, att statskontoret efter sina kalkyler, som dock enligt statskontorets uttryckliga ord baseras på de förutsättningar beträffande verksamheten, som universitetsberedningen angivit, kommit till en slutsumma på 54,000 kronor, vilken alltså med 6,000 kronor understiger det belopp, som universitetsberedningen hade tänkt sig.

Vi äro som sagt ense om betydelsen av den verksamhet, som här bedrives, men om vi ha följt institutet i dess utveckling från 1921 fram till nuvarande tidpunkt och tagit del av dess program, nödgas vi säga oss, att det väl ändå är att resa en ganska artificiell mur, om jag så får uttrycka mig, mellan förr och nu, när man uppställer som ett oundgängligt villkor för fullföljandet av det nya arbetsprogrammet, att vissa arbeten måste vara avslutade till den 1 juli 1935. Naturligtvis, herr talman, är jag på det klara med att det i och för sig vore önskvärt, att lappverket, för att nu använda en göteborgsvits, bleve färdigt till den 1 juli 1935, men å andra sidan måste jag säga mig, att någon oundgänglig förutsättning för en tillämpning av den nya organisationen synes mig detta icke vara. De 45,000 kronor, som riksdagen be-

Ang. rasbiologiska institutets organisation m. m. (Forts.)

stämde sig för i fjol, synas mig vid en genomgång av utgiftsstatens specificering alltjämt kunna räcka till för institutets behov, innan den nya organisationen kommer till stånd, alltså för det budgetår, som nu närmast kommer att löpa. Att nu gå till en höjning av anslaget med den motivering, som den siste ärade talaren förde i fält, tror jag skulle vara ganska förhastat. Det rasbiologiska institutets möjlighet att inrätta sig för den nya organisationen tarvar icke — jag har icke kunnat övertygas därom — någon utökning av anslagsbeloppet utöver de enligt min mening fullt tillräckliga 45,000 kronor, som tidigare utgått.

Jag tror också, att vi få akta oss för att överdriva en annan synpunkt, som skyntade fram i den siste ärade talarens anförande, nämligen att här vore en sådan brådska å färde. Med all respekt för deras uppfattning, som säga, att det ligger makt uppå att vi så snart som möjligt få ett riktigt grepp över den rasbiologiska utforskningen av vår folkstam, måste jag säga mig, att det uppskov med vissa arbeten, som enligt deras tankegång förorsakas av att institutet erhåller 45,000 kronor för nästa budgetår i stället för det av motionärerna föreslagna högre beloppet, dock spelar en högst oväsentlig, ja försvinnande roll i detta större sammanhang. Vi äro alla glada åt att den antropologiska inventeringen kom till stånd. Den avslutades, som herrarna veta, 1926. Vi äro alla glada åt att man in på den negativa rashygienens område fullföljer sin verksamhet genom att söka åstadkomma åtgärder mot rasförsämring, och vi höra alla som en framtidsmusik möjligheten av den positiva rashygienens, d. v. s. vidtagandet av åtgärder för rasförbättring. Den negativa linjens väg blir givetvis mycket lång, innan hela det arbetsprogram fullföljts, som institutets styrelse med understrykande även från universitetsberedningens sida har lagt upp, och jag kan inte tycka, att det här föreligger en sådan brådska, att man för ögonblicket skulle behöva höja anslaget, så pass trängd som den statsfinansiella situationen är. Ur institutets synpunkt tror jag, att det är ganska irrelevant. Huvudsaken tror jag är, att såväl Kungl. Maj:t som riksdagen nu tyckas stå fullständigt eniga därom, att den nya organisationen skall tillämpas från den 1 juli 1935.

Så vill jag säga ett ord gentemot de betänkligheter, som herr förste vice talmannen gjorde sig till tolk för beträffande anknytningen till den medicinska fakulteten. Naturligtvis kunna skäl anföras både för och emot, och de skäl, som han anført i sin reservation inom universitetsberedningen, äro själfvallet väl värda att uppmärksammas, men jag måste å andra sidan säga, att den inlemning i den medicinska forskningens totalitet, som den direkta anknytningen till medicinska fakulteten kommer att medföra, blir ett värdefullt stöd för institutets rena forskningsuppgifter. Jag har haft svårt att för min del kunna jäva den argumentation, som medicinska fakulteten i det fallet har förebragt, en argumentation, som jag tvärtom funnit fullständigt övertygande. Den hänvisning, inom parentes sagt, som fakulteten i sitt yttrande gjort till »åskprofessuren», som den populärt brukar kallas, vid Uppsala universitet, synes mig också beaktansvärd. Där föreligger en kombination av å ena sidan en tjänstgörande professor och å andra sidan ett slags konsulterande råd, sammansatt med tanke på att få olika sidor av verksamheten och erfarenheten representerade.

Jag hemställer, herr talman, för min del till kammaren, att den i detta stycke måtte följa statsutskottets förslag. Andra kammaren har redan utan votering anslutit sig till samma förslag, och jag är övertygad om att det innebär den lösning, som i den nuvarande situationen är den lämpligaste och rik-
tigaste.

Ang. rasbiologiska institutets organisation m. m. (Forts.)

Herr Westman: Herr talman! Herr statsrådet slutade med att vädja till kammaren att icke bevilja ett högre anslag för rasbiologiska institutet än vad som föreslås i den kungl. propositionen och förordas av statsutskottet. Vi hörde, att statsrådet därvidlag stödde sin vädjan på ett generellt skäl, nämligen hänsynen till att det statsfinansiella läget är sådant, att man bör iakttaga den största försiktighet vid budgetbehandlingen. Jag erkänner, att detta skäl är tungt vägande, men det skulle naturligtvis vara i mycket högre grad övertygande, ifall det vore så, att sparsamhetssynpunkten tillämpades i fråga om *alla* de statsutgifter, som riksdagen har att taga ståndpunkt till. Nu har regeringen, som vi veta, vid sidan av huvudtitlarna föreslagit riksdagen att bevilja anslag på hundratals miljoner kronor för att avhjälpa arbetslöshetens verkningar. Om man sätter de 10,000 eller 20,000 kronor — vilket det nu gäller — som vi här tala om, i relation till de nämnda stora utgiftsposterna, måste man säga, att det belopp, varom vi nu tvista, saknar all statsfinansiell betydelse. Och det är väl ändå litet besynnerligt, ifall budgetbehandlingen, om man betraktar budgeten i dess helhet, blir sådan, att man går fram med kniven och skär ned små anslag, som ur kulturell synpunkt och ur statens synpunkt äro av stort intresse och högst behöfliga, medan man däremot rundhänt beviljar anslag, som avse att tillgodose den ena eller den andra folkgruppens behov av medel för att kunna existera på ett efter deras sociala förhållanden lämpat sätt. Jag vill inte alls sätta mig emot — det veta herrarna — att man beviljar dessa sociala anslag, men jag säger bara det, att när man har pengar att bevilja dem, synes det i alla fall vara bra hårt, att man skall vara tvungen att tillämpa den obevekliga sparsamhetsprincipen på små anslag, som sakna all betydelse ur statsfinansiell synpunkt. Jag förmodar, att herr statsrådet, fastän det inte skymtade fram i hans anförande, likväl i botten av sitt hjärta inte är vidare glad över att i följd av den oerhört stränga tillämpningen av sparsamhetsprincipen på små anslag bliva tvungen att i många fall skära av nerver, som äro av synnerligen stor betydelse för att vår kulturella organisation överhuvud taget skall kunna hållas i rörelse.

Jag övergår ifrån dessa allmänna betraktelser till de speciella skäl, som herr statsrådet anförde. Han framhöll två sådana. Det ena var, att det enligt herr statsrådets mening inte ur organisatorisk synpunkt är nödvändigt, att man söker bereda rasbiologiska institutet möjlighet att avsluta arbeten, med vilka det nu håller på, före den omorganisation, som skall träda i tillämpning den 1 juli 1935, för att den nya organisationen skall kunna börja sin nya verksamhet. Jag vill då framhålla, att rasbiologiska institutet tagit upp vissa arbeten under ledning av sin snart avgående chef. Under tjugu år har han hållit på med sina undersökningar, som ju äro av ett oerhört stort intresse. Man har som bekant här i landet en motsättning mellan den germanska befolkningen och den lapska befolkningen, som genom olikheter i arvsanlag möjliggör, att man kan studera arvgången av en hel del egenskaper på ett alldeles speciellt fördelaktigt sätt. Dessa undersökningar ha, som förut framhållits, väckt intresse i hela världen, därför att man på detta område kan få fram resultat på ett nästan enastående sätt. Nu gäller det att bereda möjlighet för denne chef att, innan han avgår, få slutföra sina undersökningar. Det är omöjligt att få undersökningarna slutförda under nästa budgetår, om man inte höjer anslaget till institutets verksamhet med 10,000 kronor. Det är klart, att den nya organisationen kan träda i kraft och genast börja sin nya verksamhet, om man låter dessa undersökningar ligga för all framtid. Vem skulle för övrigt föra dem vidare? Det kan ingen annan göra än den man, som hållit på med dem i tjugu år. Det är svårt att träna upp en annan person till en sådan uppgift. Blir arbetet inte fullbordat av den nuvarande chefen

Ang. rasbiologiska institutets organisation m. m. (Forts.)

blir det troligen aldrig slutfört. Det är naturligtvis riktigt som statsrådet säger, att den nya organisationen kan genomföras utan hänsyn till detta arbete, men följden blir, att man utsätter sig för den stora förlusten, att de ifrågasvarande undersökningarna aldrig bli slutförda.

Det andra argumentet, som herr statsrådet anförde, var, att det inte brådskade ur forskningssynpunkt med att fullborda det ifrågasvarande arbetet, därför att det spelade så liten roll med hänsyn till storleken av det forskningsområde, som institutet har att arbeta på, om man driver fram detta arbete till en avslutning. Det är visserligen sant, menar statsrådet, om jag fattat honom rätt, att institutet skall övergå till nya uppgifter, men det betyder så litet, om institutet arbetar litet fortare eller litet saktare. Det är en uppfattning, som jag för min del inte kan ansluta mig till. Jag undrar, om herr statsrådet verkligen har hållit kontakt med sin kollega justitieministern. På hans föredragning har ju tillkommit en proposition rörande sterilisering, vilken behandlats av andra lagutskottet i går och som blivit tillstyrkt av utskottet. Men när vi studerade det problemet, funno vi oss föranlåtna att såsom en motivering för att vi vågade oss på att tillstyrka propositionen göra ett uttalande av följande innehåll: »I lagförslagets 1 § anges bl. a. som en förutsättning för sterilisering, att det med skäl kan antagas, att någon, som lider av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten, kommer att genom arvsanlag på avkomlingar överföra sinnessjukdom eller sinnesslöhet. Efter vad utskottet inhämtat är arvgången av de sjukliga anlag, varom här är fråga, icke med säkerhet vetenskapligt utredd vid vissa huvudformer av sinnessjukdom och sinnesslöhet. När under sådana förhållanden utskottet förordar, att en steriliseringslag antages, anser sig utskottet böra framhålla vikten därav, att åtgärder vidtagas för att främja de vetenskapliga ärftlighetsforskningar, som äro av betydelse för lagens tillämpning.» Andra lagutskottet kom sålunda vid studiet av denna fråga fram till det resultatet, att det, när man ger sig in på denna nya metod för negativ folkhygien, är av allra största vikt, att man får klarhet om de ärftlighetsproblem, som måste vara utredda för att denna lag skall kunna tillämpas med någon större säkerhet. Då lagen är avsedd att träda i kraft omedelbart, är det också klart, att det är av största vikt att dessa vetenskapliga undersökningar bedrivs med så stor skyndsamhet som möjligt. Här är det ett praktiskt trängande behov, som gör sig gällande, ty det framgår ju alldeles tydligt, att om man nu skär ned institutets budget på sätt som här är föreslaget, så hejdar man det arbete, som andra lagutskottet ansett vara av så stor betydelse.

Det är under sådana förhållanden, såvitt jag förstår, särskilt trängande, att man beviljar de 10,000 kronor till institutets verksamhet, som äro påyrkade i motionen. Herr Sjö Dahl har nu framställt ett yrkande om att kammaren skulle stanna vid detta och sålunda nöja sig med att öka anslaget från 45,000 till 55,000 kronor. Jag vill ge herr Sjö Dahl rätt i, att detta är det mest angelägna, och jag skall därför för min del be att få förena mig i detta herr Sjö Dahls yrkande.

När jag gör det, förbiser jag visst inte, att det vore i högsta grad önskvärt, att man finge 10,000 kronor också till tryckning av det stora verk, som professor Lundborg har under slutförande rörande lapparna. Detta tryckningsanslag på 10,000 kronor är visserligen också en mycket angelägen sak, men det torde dock kunna anstå någon tid. Man kan även hoppas, att man för ett så bestämt avgränsat ändamål skall kunna intressera mecenater; möjligen kan man också få statsmedel under någon annan titel än den förevarande.

Sistnämnda anslag är sålunda, det erkänner jag, inte just nu så behövt. Men däremot vill jag bestämt påstå, att till ett sådant ändamål som att

Ang. rasbiologiska institutets organisation m. m. (Forts.)
underhålla en statsinstitution och bestrida dess löpande utgifter är det mycket svårt att i längden skaffa enskilda mecenater. Det lyckades för styrelsen i föl till en del, men staten kan inte begära att det skall gå i längden. Överhuvud taget står det väl klart, att om en viss summa pengar visar sig vara oundgänglig för att hålla en statsinstitution i gång, kan man inte gärna begära av en styrelse, att den år efter år skall gå med tigarhåven och samla in pengar för denna statsinstitutions del. Det lär väl i längden också bli omöjligt att få personer, som äro villiga att träda in i en av staten utsedd styrelse, om det i deras åligganden måste ingå att delvis samla in pengar för institutionens drift, förutom att de skola sköta de administrativa och löpande ärendena.

Herr talman! Jag ber alltså för min del att få förena mig i det yrkande, som under överläggningen är framställt av herr Sjö Dahl.

Häri instämde herr Trygger.

Herr Pauli: Herr talman! Jag tror inte att det råder några väsentligt delade meningar angående vikten av den verksamhet, som bedrivs och framför allt som kommer att bedrivas vid rasbiologiska institutet. Den är av mycket stor betydelse både för den enskilde och för samhället. Men jag undrar om man inte i alla fall bör göra en liten klassificering därvidlag. Jag har inte några som helst anspråk på att företräda några fackliga insikter, men vi äro ju i denna kammare i stort sett allesammans lekmän i denna fråga och ha måst bilda oss en uppfattning så gott vi ha kunnat. Och när man läst igenom propositionen och utskottsutlåtandet, tror jag att man ganska allmänt har fått den uppfattningen, att den omläggning av institutets verksamhet, som är föreslagen av dess egen styrelse i det nya arbetsprogrammet sammat av universitetsberedningen, och till vilken Kungl. Maj:t har anslutit sig, ur olika synpunkter är högst berättigad. Det vare långt ifrån mig att vilja fränkänna det arbete och de resultat, som blivit frukterna av de gångna 20 åren, något större värde. Men det kan dock inte förnekas, att om också denna rent antropologiska inventering av folktyperna i vårt land naturligtvis har sitt vetenskapliga intresse, så ligger den dock mera på ytan av rasbiologiens uppgifter. Helt annorlunda förhåller det sig däremot med den uppgift, som lagts fram av styrelsen och universitetsberedningen såsom nummer ett i det nya arbetsprogrammet, nämligen den ärftlighetsmedicinska undersökningen av den svenska folkstammen och de vägar man därvid tänker söka sig fram på för att förhindra rasförsämringen, framför allt genom att motarbeta de stora härjande folksjukdomarna. Denna uppgift är, kunna vi nog alla vara överens om, ofantligt mycket viktigare.

Vi stå nu, som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet påpekade, i skarven mellan det gamla skedet och det nya, och det är också en skarv mellan en äldre organisationsform för institutet och en ny. Den strid, som här uppstått angående de två icke alltför betydande anslagssummorna på 10,000 kronor vardera, gäller ju i ena fallet hur man skall förfara under det interregnum, som sträcker sig fram till den nya regimens ikraftträdande i mitten av nästa år. Det föreföll mig som om den föregående ärade talaren, om jag rätt uppfattade honom, här skulle ha råkat ut för malören att bevisa något för mycket. Om jag rätt förstod herr Westman, ville han motivera de 10,000 kronorna till verksamheten under det närmaste budgetåret både med slutförandet av lappforskningen och med det skyndsamma begynnandet av det nya forskningskedet, det ärftlighetsmedicinska. Jag har svårt att bedöma hur långt dessa 10,000 kronor skulle kunna räcka. Det före-

Ang. rasbiologiska institutets organisation m. m. (Forts.)

faller dock som om det skulle vara att väcka illusioner hos denna kammare om man söker inge den föreställningen, att institutet med dessa tillagda 10,000 kronor skulle kunna i förväg taga något stort steg framåt i fråga om de ärftlighetsmedicinska forskningarna. Jag ser nu att herr Petren begär ordet, så vi få väl snart ett belysande inlägg om hur det kan förhålla sig med den saken.

Det är alldeles riktigt, som herr Westman framhöll, att när vi skola gå till praktiska lagstiftningsåtgärder beträffande sterilisering och dylikt, som just är ett praktiskt utslag av den negativa folkhygien, måste man såvitt möjligt stå på en hållbar vetenskaplig grund. Därför instämmer jag i hans förhoppningar att det nya ärftlighetsmedicinska arbetsprogrammet skall, när det väl kommer i tillämpning, kunna föras fram med så stor skyndsamhet och effektivitet som möjligt. Men om jag inte fått saken om bakfoten, är det dock inte meningen, att detta program skall läggas upp till praktiskt genomförande förrän efter omorganisationen.

Jag kan inte heller bedöma i vad mån dessa 10,000 kronor äro strängt nödvändiga för den andra sak, som herr Westman berörde, nämligen slutförande av den pågående antropologiska lappundersökningen. I varje fall ha inte, såvitt jag kunnat finna, några övertygande skäl blivit framlagda för herr Westmans påstående, att vi genom att bevilja detta tilläggsanslag skulle garantera en färdig och avrundad avslutning av detta forskningsarbete. Naturligtvis hjälper det alltid något. Men jag har inte blivit övertygad om att det effektivt hjälper för ens den ena av de uppgifter, som herr Westman pekat på, och jag tvivlar mycket starkt på att det kan hjälpa för båda två.

Beträffande de 10,000 kronor, som skulle anslås till tryckningskostnader, ha de senast uppträdande talarna inte velat vidhålla detta yrkande, och man behöver väl därför inte gå till något bemötande på denna punkt.

Jag har, som jag här sökt framhålla, herr talman, kommit till den uppfattningen, att det under det närmaste budgetåret inte föreligger något klart ådågalagt behov av en höjning av beloppet utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Men i samband därmed vill jag uttala min stora tillfredsställelse över att Kungl. Maj:t sett sig i stånd att framlägga denna proposition, som innebär att institutet från och med mitten av nästa år skall genomgå en renässans, inte bara därigenom att det får mera tillfredsställande yttre organisationsformer, utan framför allt därigenom, att det då av allt att döma kommer att inleda en ny, mera lovande och mera fruktbara arbetsperiod i sin verksamhet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen: Jag har ju, herr talman, yrkat bifall till den Sjödahlska motionen. Nu har herr Sjödahl framställt ett annat yrkande, med instämmande av herr Westman. Det finns naturligtvis ingen anledning för mig att under sådana omständigheter stå kvar vid det yrkande, som jag för min del gjort, utan jag viker från det och förenar mig med de båda nämnda herrarna. Och jag tror att man kan göra det med gott samvete, även om man i hög grad ivrar för att även de andra 10,000 kronorna måtte beviljas. Det är ju nämligen på det viset, att det under åttonde huvudtiteln bland annat finns ett anslag till lärda verk. Då jag tror, att detta i hög grad är ett lärt verk, och då jag också tror, att departementschefen inte saknar intresse för lärda verk, skulle man ju kunna tänka sig att det på något vis så ordnades, att en ansökning skedde om bidrag av detta anslag. Jag föreställer mig att om så sker kommer Herman Lundborg, såsom den kände vetenskapsidkare han är, att gå före andra, som också kunna vara utmärkta, men som i alla fall inte ha den tyngd som han för närvarande har inom den vetenskapliga världen.

Ang. rasbiologiska institutets organisation m. m. (Forts.)

Eftersom jag nu ändå har kommit upp från min stol, vill jag på grund av vad den siste ärade talaren slutade med förklara, att inte annat än vad jag kunde förstå har han råkat ut för en viss missuppfattning i fråga om betydelsen av den omläggning till något nytt, som han säger, vilken rasbiologiska institutet skulle undergå den 1 juli nästa år. De nya linjerna, d. v. s. övergången från att arbeta inom den positiva rasbiologien till den negativa, innebär inte någon omläggning eller något nyskapande. Det är i grund och botten ingenting annat än en utvidgning av rasbiologiska institutets ursprungliga verksamhet, och det är en utvidgning, som man räknade med redan år 1921. Det enda som sker är, att man flyttar över arbetskrafterna på ett nytt område. Meningen är ingen annan, efter styrelsens sätt att se, än att man närmast skall arbeta på den negativa rasbiologiens område men fördenskull inte glömma bort den positiva rasbiologien.

Jag ber sålunda, herr talman, att få ta tillbaka mitt föregående yrkande och instämma i herr Sjödahls.

Herr **Petrén**: Herr talman! Jag uppkallades av det yttrande, som herr Pauli för en stund sedan hade. Jag vill till att börja med säga, att jag är fullkomligt enig med herr Pauli därom, att de ärftlighetsmedicinska undersökningar, som efter omorganisationen skola bli det huvudsakliga, är det viktigaste för institutet. Men herr Pauli kan väl också vara ense med mig därom, att den antropologiska undersökning, som under många år pågått om de svenska lapparnas rasbiologi, också bör slutföras. Är man, såsom herr Pauli, intresserad av att de ärftlighetsmedicinska undersökningarna bli det väsentliga, bör man väl också vara intresserad av att detta stora antropologiska arbete, i vilket professor Lundborg under många år varit den ledande kraften, också så fort som möjligt skall kunna slutföras.

Herr Pauli upprepade vad herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet yttrade, nämligen att det av statsutskottet nu tillstyrkta bidraget till rasbiologiska institutet för nästa budgetår bör vara tillräckligt. Jag vill då gent emot dessa yttranden av herr ecklesiastikministern och herr Pauli erinra om vad redan ett par talare framhållit, nämligen att den nedskärning av anslaget, som vid förra årets riksdag ägde rum, trots att den inte blev så stor som Kungl. Maj:t då ifrågasatte, dock hade till följd att institutet kom i ett sådant nödläge, att arbetet där icke kunnat upprätthållas i önskvärd utsträckning på annat sätt än att styrelseledamöterna måst på enskild väg skaffa förstärkning av det av riksdagen beviljade anslaget. Som här har framhållits kan man emellertid inte räkna med att i fortsättningen få anslag på privat väg.

Herr Pauli säger att han inte blivit övertygad om den praktiska betydelsen av att dessa 10,000 kronor beviljas och att det inte är klarlagt om de verkligen behövas. Jag måste härtill säga att det synes mig som om det yttrande, som kanslern för rikets universitet i denna fråga avgivit, är så klarläggande att ingen människa skulle behöva tveka om betydelsen av att de 10,000 kronorna utöver vad statsutskottet tillstyrkt verkligen beviljas.

Det nämndes av herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, att det ju inte var så alldeles nödvändigt att det stora antropologiska arbete, som här omtalats, blir färdigt till dess omorganisationen skall genomföras. Det förhåller sig nämligen så, att de 10,000 kronorna äro nödvändiga för att arbetet skall bli färdigt till dess; nu har det i de föreliggande yttrandena framhållits, att utan den stab av medarbetare, som nu finns, kan institutet inte hinna bli färdigt med detta stora antropologiska arbete till den 1 juli 1935, och utan de 10,000 kronor, som i motionen begärts, kunna inte alla de medar-

Ang. rasbiologiska institutets organisation m. m. (Forts.)

betare behållas, som nu finnas vid institutet och som äro behöfliga för att arbetet skall bli färdigt till den angivna tidpunkten. Nu förklarar, som sagt, ecklesiastikdepartementets chef, att det inte är nödvändigt att arbetet blir färdigt till dess. Nej, det är det naturligtvis inte. Men vad som synes vara nödvändigt är, att den nuvarande chefen för rasbiologiska institutet själv får slutföra detta stora antropologiska arbete, åt vilket han i årtal ägnat sina krafter. Alla kunna väl också vara ense därom, att det lämpligaste vore, att den nye chefen träder till just vid den tidpunkt, då omorganisationen genomföres. Skall anslaget nu beskännas, riskerar man emellertid, att arbetet inte blir färdigt till den dagen, och om då, som väl rimligt är, den nuvarande chefen skall slutföra arbetet, skulle detta betyda, att han måste medgivas rätt att sitta kvar någon tid efter det omorganisationen blivit genomförd, något som jag för min del finner vara mindre lämpligt.

Jag anser sålunda i motsats till herr Pauli, att mycket starka sakliga skäl tala för en höjning av anslaget med 10,000 kronor. Jag medger att det anslag, som här kräves för tryckning av arbetets andra del, däremot kan anstå någon tid. Huvudsaken är att själva undersökningen blir slutförd under nästa budgetår.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Sjö Dahl gjorda hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu ifrågavarande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Sjö Dahl*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att punkten c) avfattades sålunda: »c) med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt herr Sjö Dahls m. fl. och herr Holmgrens m. fl. ovannämnda motioner (I: 315 och II: 555) till upprätthållande av verksamheten vid rasbiologiska institutet för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra reservationsanslag av 55,000 kronor att disponeras enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder».

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sjö Dahl* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 56, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Sjö Dahls under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av åttonde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredros ånyo bankoutsrottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av Södra Dalarnes järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten; och nr 17, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående dels försäljning till postverket av riksbankens fastighet i Visby, dels och nybyggnad för riksbankens avdelningskontor därstädes.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, angående inköp för postverkets räkning av riksbankens fastighet i Visby, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredros ånyo bankoutsrottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av framställningar av fullmäktige i riksbanken angående pensioner åt vissa anställningshavare vid Tumba bruk; samt nr 19, i anledning av framställningar angående ersättning till vissa personer i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion om revision av jorddelningslagens bestämmelser angående behandlingen av frågor rörande rätten till vattenområden och fiske vid jorddelningsförrättningar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion, I:270, om ordnande av en allmän folktandvård, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om inrättande
av ett stats-
lotteri.

Föredros ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion, II:484, angående inrättandet av ett under svenska statens kontroll ställt penninglotteri.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 484, hade herrar *Nyblom* och *Wallén* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om slutförandet av den av riksdagen tidigare begärda utredningen rörande ett under svenska statens kontroll ställt penninglotteri samt att förslag i ämnet snarast möjligt måtte föreläggas riksdagen.

Andra kammarens femte tillfälliga utskott hade efter erhållen remiss av motionen i sitt utlåtande nr 2 på åberopade grunder hemställt, att ifrågasvarande motion nr 484 icke måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd.

I en vid nämnda utlåtande fogad reservation hade hemställts, att andra kammaren måtte bifalla föreliggande motion nr 484.

Andra kammaren hade med avslag å utskottets hemställan bifallit berörda reservation.

Detta beslut hade delgivits första kammaren, som hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott, vilket i det nu föredragna utlåtandet av angivna

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

orsaker hemställt, att första kammaren icke måtte bifalla ifrågavarande motion.

Reservation hade anmälts av herr *Pettersson, Anton*, som dock ej antytt sin mening.

Herr Pettersson, Anton: Herr talman! Då jag står antecknad som reservant vid detta utlåtande, tillåter jag mig att yttra några ord.

Det är ju så, att frågan om inrättandet av ett svenskt statslotteri varit före här i landet åtskilliga gånger. Såsom herrarna torde erinra sig, beslöt 1920 års riksdag att begära, att utredning skulle igångsättas angående ett dylikt lotteri. Denna utredning blev aldrig slutförd. Nu vilja motionärerna bara, att denna utredning skall fullföljas, och jag undrar, om det inte finns ganska starka skäl för att vi nu gå in för en utredning. Det är ju så, att svenskarna spela allt för mycket på utländska lotterier. Då den här frågan var före i fjol — det förhöll sig ju så, att andra kammaren beslöt även då att gå in för en utredning — yttrade andrakammarutskottet, att utskottet beräknade, att svenskar spela på utländska lotterier för 4 à 5 miljoner kronor årligen, och jag menar, att det är onödigt, att så mycket pengar skall dras från Sverige till utlandet. Man beräknade, att så mycket pengar gick till Danmark, men det är ju också ett faktum, att i våra gränstrakter mot Norge en hel del folk spelar på det norska klasslotteriet. Det är då alldeles givet, att om vi här i Sverige hade ett statslotteri ungefär av den form som statslotteriet har i Norge och Danmark, skulle vi lättare kunna konkurrera med det norska och danska lotteriet än vi nu kunna. Jag fick under påsken, såsom jag förmodar en hel del av riksdagskamraterna också fått, ett tryckt prospekt, där det i mycket superlativa ordalag talades om det danska statslotteriets vinstmöjligheter. Sådana brev ha gått ut över de svenska bygderna i årtionden, och vi kunna vara övertygade om att en hel del svenskar ha, såsom jag sade, lagt ned pengar på dessa utländska lotterier. Varför skulle vi då inte kunna gå in för en utredning? Andra kammaren har nu före påsk utan votering biträtt det i motionen gjorda yrkandet om utredning, och jag hoppas, att första kammaren också skall gå med på motionärernas hemställan, varför jag, herr talman, ber få yrka, att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Herr Nordborg: Herr talman! Huvudsyftet med motionen är, att man genom inrättandet av ett statslotteri skulle kunna helt undantränga de utländska lotterierna samt låta behållningen av lotteriet stärka statskassan. Ett statslotteri i den form, motionärerna tänkt sig, synes icke kunna förfoga över några som helst större möjligheter att hindra kapitalflykten från riket än ett penninglotteri efter det system, som vi nu ha här i landet. Det finns väl ingen, som inbillar sig, att bara den åtgärden att man ändrar namnet på ett lotteri, skall kunna hjälpa till på något sätt i konkurrensen med de utländska lotterierna. Ty det lotteri motionärerna vilja ha, är ju ingenting annat än det vi redan ha. Det är bara ett annat namn, som frågan kan sägas gälla.

Man får också säga, att det naturligtvis är svårare för ett lotteri, som kallar sig statslotteri, att sköta reklamen på samma sätt som ett lotteri, vilket står under enskild ledning.

Det har även talats om, att man skulle kunna påräkna medel till statskassan från lotteriet, om det blir ett statslotteri. Men det kunna vi redan under nuvarande förhållanden. Det är precis samma sak, ty staten tager ju på olika sätt in pengar från det lotteri, vi nu ha, intill ett belopp av ungefär tio miljoner per år. Vill man ha mera, kan man få det också, och vill man ha mindre,

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

kan även detta ordnas. Men jag skulle tro, att göra vi ett statslotteri av det nuvarande lotteriet, få vi inte in så mycket pengar till statskassan, ty vi kunna icke driva det lotteri som motionärerna tänkt sig på samma billiga sätt som det nuvarande. Nu betala vi 1.5 procent på omslutningen för administrationen av lotteriet. Om vi inrätta en statsinstitution, som blir ett eget ämbetsverk eller som pålastas ett annat ämbetsverk med ökad personal, finnes det ingen möjlighet att vi kunna driva detta så billigt som det nu existerande. Då komma vi nog upp till samma kostnader för administrationen som de norska och danska lotterierna. Deras kostnader gå till över sju procent på omslutningen, i Danmark 7.8 procent och i Norge 5.5 procent, men då får man ändå räkna med att vissa ränteinkomster dessutom i Norge få användas för administrationen. Det lotteri, vi nu hava, är så smidigt, att man kan ändra bestämmelserna, när man vill; man kan höja eller sänka omslutningen, beroende på omständigheterna och beroende på efterfrågan å lotterna. Koncession beviljas endast för sex månader i sänder, och detta visar tydligt, att organisationen innebär en möjlighet att göra förbättrande ändringar. Om motionärerna låtit bli att motionera om statslotteri och i stället kommit med en motion, där de angivit, vilka ändringar de skulle vilja ha i det nuvarande lotterisystemet, så skulle det varit mycket lättare att få denna fråga under saklig behandling. Man hör ju ibland en del önskemål, än det ena, än det andra. Man frågar till exempel: varför kunna vi inte få lotterna uppdelade i halv- och kvartslotter? Ja, det finns skäl, som tala för en sådan sak, och skäl, som tala emot, och detta skulle man ha kunnat diskutera och utreda. Men att hålla på att motionera år efter år för att få ett statslotteri, det hjälper inte enligt min mening. Jag får erkänna, att jag förut haft precis samma uppfattning som de olika årens motionärer, och jag vet, att folk i allmänhet har den uppfattningen, att det är rent nonsens, att vi inte kunna inrätta ett statslotteri. Då man får med saken att göra, nödgas man emellertid mycket snart att övergå till en annan ståndpunkt. Jag har inte kunna finna en enda fördel förknippad med en ändring i motionens syfte, men däremot finner jag vissa nackdelar förknippade med en sådan ändring, varav ökade kostnader är den största olägenheten.

Som förhållandena nu utvecklats sig, har utskottet inte ansett, att det skulle vara lyckligt att ändra den bestående organisationen, och därför, herr talman, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Henriksson: Herr talman! Utskottet har i år liksom i fjol med ungefär samma motivering avstyrkt här föreliggande motion. Jag kan så väl förstå utskottets ståndpunkt, ty även om de ärade utskottsledamöterna skulle i sitt inre ha kommit på bättre tankar, är det ju så gott som omöjligt att gå ifrån sina beslut vid föregående års behandling av denna fråga.

Utskottet har motiverat sitt avslagsyrkande på det sättet, att vi redan ha ett lotteri, som i tillräcklig mån tillfredsställer de spellystnas krav på lottsedlar. Det är riktigt. Jag skall inte bestrida, att så i viss grad är förhållandet. Men, mina herrar, det tillfredsställer endast de välbärgade i riket. De andra måste vända sig till utländska lotterier, och särskilt vända de sig då till det danska, där man kan skaffa sig en åttondels lottsedel till billigt pris.

Det har sagts här av den föregående talaren, att vi nu ha så låga administrationskostnader jämfört med de två andra nordiska ländernas statslotterier. Det är också riktigt, men man behöver inte vara begåvad med något stort affärs geni för att förstå, att när man skall ta mindre bemedlade med i en organisation, bli alltid kostnaderna större. Det hade kanske, som herr Nordborg säger, varit glädjande, om man kunnat utesänga dem, men varför skall man göra det här, då man inte gör det på andra områden? Det är således

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

tydligt, att med den utvidgning, som motionärerna tänkt sig, komma naturligtvis kostnaderna att gå upp, men om jag tittar på ett papper, som en person stack i handen på mig för några minuter sedan, står det där precis hur mycket varje lotteri har i netto. Därav finner man, att svenska staten har mera i netto än den danska och den norska, men det talas inte om, hur mycket av dessa lotteriinkomster, som äro svenska pengar. Hade man dragit ut konsekvenserna av detta, skulle säkerligen inte ens utskottets ledamöter hållit så bestämt på att det varit en riktig sak, de kämpat för här, ty då är det säkert så pass många miljoner, som vi offra till utlandet, men som vi skulle ha nytta av, och som skulle innebära både arbete och inkomster om vi finge behålla dem, även om anordningarna därför bleve något dyrare.

Jag skall inte gå in på något detaljresonemang, ty i fjol hade vi en lång debatt om sådant. Men jag anser, att det minsta man kan begära, är att det blir en utredning om hur mycket vi offra varje år, och även om vad som kan åtgöras för att slippa dessa onödiga offer för vårt land, då vi ha behov av varje krona, som vi kunna bevara för vår egen nytta.

Det är visserligen, såsom det sades, på det sättet, att andra kammaren vid flera tillfällen med en väldig majoritet antagit förslaget om en utredning och att första kammaren bara med några rösters övertikt avslagit detsamma. Men om jag tager medeltalet, har varje riksdag med övertvägande flertal beslutat sig för denna utredning. Jag säger detta därför, att regeringen ju kan låta verkställa en utredning, även om denna kammare mot förmodan skulle handla på samma sätt vid detta tillfälle som den gjort förut. Det är därför, jag har den tanken, att även om det skulle gå så, kan regeringen klara upp denna sak, så att vi inte behöva göra lösa antaganden, då det gäller så stora belopp som det här är fråga om.

Jag ber därför, herr talman, att få instämma med herr Pettersson i hans yrkande.

Herr Nordborg: Herr talman! Då det gäller de belopp, vi betala till utlandet, tror jag, att även därvidlag ett missförstånd gör sig gällande. Det talas om, att så och så många miljoner gå till Danmark per år, men vi få komma ihåg, att sjuttio procent av detta belopp kommer tillbaka i form av vinster. Således blir inte utgiften så stor, som man brukar föreställa sig. Då det gäller Norge, anses det, att vi sälja lotter till Norge, och att Norge säljer lotter till Sverige, till ungefär motsvarande belopp. Någon kapitalflykt av den anledningen till Norge torde således ej förekomma.

Då jag har ordet, skall jag be att på förekommen anledning få formulera mitt yrkande sålunda: »att första kammaren i anledning av andra tillfälliga utskottets utlåtande nr 2 måtte besluta att icke biträda andra kammarens ifrågavarande beslut».

Herr Åkerberg: Jag är delvis förekommen av den siste talaren. Jag skulle vilja tillägga endast det, att när man gör så mycken affär av dessa pengar, som gå från Sverige till Danmark och Norge för inköp av lottsedlar, och menar, att man skulle hindra en sådan utgift genom införande av ett svenskt statslotteri, så drar man felaktiga slutsatser. Anledningen till att svenskar köpa lottsedlar från danska klasslotteriet är inte den, att detta lotteri skulle vara för spelarna mycket förträffligare än det svenska lotteriet — i verkligheten är det tvärtom — utan anledningen är den, att det danska klasslotteriet driver propaganda i Sverige för försäljning av sina lottsedlar, under det att det svenska lotteriet inte driver någon propaganda i andra länder för försäljning av svenska lottsedlar. Om det svenska lotteriet skulle sätta i gång en lika stor

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

trafik och skicka brev runt Danmark och Norge, skulle vi helt säkert kunna avsätta en hel del lottsedlar i dessa länder också. Däremot tror jag inte, att man, om vi anordna ett lotteri efter annat system, kommer att upphöra att sända pengar till Danmark och Norge, så länge danskar och norrmän tillåtas att driva propaganda för sina lotterier i vårt land.

Jag instämmer i allt vad utskottets ärade ordförande yttrat och ber att få yrka bifall till hans sist framställda yrkande.

I detta anförande instämde herr *Sandegård*.

Herr **Källman**: Spel på lotteri tycks vara en av de arvsynder, som inte gå att utrota. Jag har tidigare av moraliska betänkligheter röstat mot inrättande av statslotteri — det var i andra kammaren på sin tid — men jag har sedan funnit, att det är omöjligt att härmed slå ihjäl spellusten.

Då säger man från motståndarnas sida, att det större penninglotteri, som redan finnes, lotteriet för kulturella med flera ändamål, är ungefär av samma slag som det, andra kammaren önskar, ehuru det gäller en annan benämning. Så är nog ändå inte fallet. Den omständigheten, att folk inte bara i Skåne och övriga södra Sverige utan i betydande utsträckning även i Stockholm och i uppsvenska bygder vänder sig framför allt till det danska klasslotteriet, visar ju, att det är ett annat lotteri, som man vill ha, ett smidigare sådant. Det borde då, och när det ändå spelas, finnas anledning för staten att tillmötesgå de önskemål i detta avseende, som en stor allmänhet synes hava. Då inte spellusten kan utrotas, tycker jag därför, att eftersom andra kammaren alldeles nyss bifallit kravet på utredning av frågan, första kammaren också kunde biträda det beslutet. Utredningen komme då sannolikt till stånd, och det finge framdeles bero på utredningens resultat vad Kungl. Maj:t tilläventyrs kunde komma att föreslå riksdagen.

Jag ber med dessa korta ord att få ansluta mig till herr Petterssons yrkande.

Herr **Nerman**: Herr talman! Här i debatten ha framhållits flera beaktansvärda synpunkter, men jag har förgäves väntat på en synpunkt, som jag tycker borde ha varit med, en som inte är som de andra krasst materialistisk och merkantil: den moraliska: statslotteriet bedömt ur idésynpunkt och principsynpunkt. Då så inte har skett, utan tvärtom, som det tyckes, omoralen har gjort en erövring i herr Källman, som vi nyss hörde, tillåter jag mig yrka bifall till utskottets avvisande hemställan och gör det med en något annan motivering än utskottet kommer med, nämligen av principiella skäl. Jag är inte på något sätt någon moraltant och hoppas inte bli tagen för det, men man kan ju ändå ha en viss principsynpunkt på livet och samhället. Lotterimentaliteten är ur min synpunkt omoralisk. Man kallar så vackert lotteriet för den fattiges poesi. Ja, så säger den, som tycker, att för den fattige räcker det med poesi, och med så dålig poesi! Lotterimentaliteten är småborgarens slumpfilosofi, grundad på det irrationella som princip: förhoppningen på pengar och njutning utan arbete. Jag utdömer den mentaliteten, därför att den bygger på det mest omoraliska av allting, arbetsfri inkomst, det vill säga i realiteten inkomst av *andras* arbete. Lotterimentaliteten är bestickande för småborgaren, ja, även långt in i arbetarklassen sträcker sig som bekant småborgerligheten i det fallet. Tänk bara så demokratiskt systemet är! Wallenberg och jag, torparen Petter Johansson i Lottlösa, stå alldeles lika. Vi ge alldeles lika mycket pengar för våra lotter och ha alldeles samma chans att vinna. Ja, den fattige kan vinna högsta vinsten, det är matematiskt fullkomligt klart. *En* gör det, men att många sedan

Om inrättande av ett statslotteri. (Forts.)

bli utan och få betala kalaset, det tänker man inte på. Och så finns det förresten flera små vinster, och de dugga tämligen jämnt ut över landet. Alla ha vi väl en moster eller syssling, som har vunnit 1,000 kronor, och alltid är det någon i hemstaden eller hemsocknen, som har fått 5,000. Nästa gång kan det bli jag: alltså är samhället bra, och det behöver inte omvälvas. Det är bara att låta spelet fortgå.

Jag ser tvärtom bara räddningen däri, att vi vältta omkull hela spelet och skapa ordning på arbetets grundval. Jag förstår mycket väl, att den här synpunkten inte har några utsikter att vinna gehör. Man tycker inte det genererar, att man ger samhället inkomst av lotterimedel. Nej, det är alldeles i stil med vad som finnes förut. Samhällets, statens budget klaras med att folk dricker sprit och röker tobak för hundratals miljoner, och det här är bara i stil därmed, men jag får säga, att ett sådant samhälle är inte moraliskt, i varje fall genererar det mig.

Jag har bara velat förklara, varför jag röstar emot förslaget om statslotteri, som jag livligt hoppas kommer att falla på min röst. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Henriksson: Herr talman! Jag ber bara att få säga till herr Nerman, att jag instämmer i hans önskingar. Måtte han gå ut i bygderna och föra det talet och klara upp saken också, så att folk kommer att instämma med honom. Då gör helt visst denna kammare det också, men då får han säkerligen taga till ett annat tal, än han brukar göra. Och om vi då instämma med herr Nerman, när han fått allt klarat i den stilen, så bör herr Nerman också vara belåten, om vi antaga det här föreliggande förslaget.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, yttrade, att i avseende på det nu förevarande utlåtandet yrkats dels, av herr *Nordborg*, att kammaren skulle i anledning av utlåtandet besluta att icke biträda andra kammarens ifrågavarande beslut, dels ock, av herr *Pettersson, Anton*, att kammaren skulle biträda andra kammarens beslut.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till herr Nordborgs yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Pettersson, Anton*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att första kammaren i anledning av kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 2 beslutar att icke biträda andra kammarens ifrågavarande beslut, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, biträder kammaren andra kammarens beslut.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning samt om tillägg till samma lag m. m.; och

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillägg till 21 § lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta ävensom en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om utredning ang. de s. k. enhetsprisföretagen m. m. Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckta motioner om utredning angående de ekonomiska och sociala verkningarna av de s. k. enhetsprisföretagen inom detaljhandeln m. m.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft fem inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen motionen i första kammaren nr 13 av herr *Wohlin* m. fl. samt motionerna i andra kammaren nr 27 av herr *Jacobsson* m. fl., nr 28 av herr *Meyerhöffer* m. fl., nr 30 av herr *Hagberg* i Malmö m. fl. samt nr 501 av herrar *Wallén* och *Nyblom*.

I motionerna I:13 och II:30, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla dels om en allsidig, förutsättningslös utredning skyndsammast möjligt angående de ekonomiska och sociala verkningarna här i landet av tillvaron av de s. k. enhetsprisföretagen inom detaljhandeln, varvid uppmärksamheten även borde skänkas åt denna företagsforms inverkan på svensk kvalitetsproduktion, dels ock, därest denna utredning därtill kunde giva anledning, om förslag till åtgärder ägnade att motverka enhetsprissystemets icke önskvärda följder.

I motionen II:27 hade yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att en skyndsam utredning måtte företagas angående de s. k. enhetsprisaffärernas ekonomiska och sociala inverkan på näringslivet samt angående åtgärder mot desamma.

I motionen II:28 hade föreslagits, att riksdagen för sin del skulle besluta antaga i motionen infört förslag till lag om förbud mot öppnande och utvidgning av s. k. enhetsprisaffärer.

I motionen II:501 slutligen hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning rörande de samhällsskadliga verkningar av illojal konkurrens från s. k. enhetsprisföretag, som hotade den enskilda handeln och hantverkets bestånd och utveckling.

Utskottet hade i det nu ifrågakvarande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa en allsidig och förutsättningslös utredning angående de sociala och ekonomiska verkningarna, särskilt inom handelsomsättningens och produktionens områden, i vårt land av s. k. enhetsprisföretag inom detaljhandeln samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda;

B) att motionerna I:13, II:27, II:30 och II:501 måtte anses besvarade genom vad utskottet under A) hemställt; samt

C) att motionen II:28 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Om utredning ang. de s. k. enhetsprisföretagen m. m. (Forts.)

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Hage, Norman, Hansson* i Trollhättan och *Pettersson* i Hällbacken, vilka yrkat avslag å motionerna;

2) av herr *Holmström*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen — — — kunde föranleda;

B) att motionerna I:13 — — — hemställt; samt

C) att riksdagen med anledning av motionen II:28 måtte för sin del besluta att antaga i motionen föreslagen lag.

Herr Norman: Herr talman! Den utredning, som andra lagutskottet hemställt om i detta utlåtande, avser att omfatta en detalj av en i sig själv mycket intressant företelse på näringslivets område: den nu pågående utvecklingen till stordrift, till rationalisering inom varudistributionen. Den motivering som utskottet anför för sin hemställan är, som de ärade ledamöterna finna, mycket kortfattad, den inskränker sig till, tror jag, sju rader. Första delen av utskottets utlåtande är nämligen ett referat. Man kan genom detta utlåtande knappast komma underfund med vilken uppfattning utskottsmajoriteten har om det föreliggande spörsmålet. Det kanske inte heller är meningen, att en dylik skall deklarerar, då ju utredningen avser att bli allsidig och förutsättningslös. Men går man till de motioner, som ligga till grund för utskottets hemställan, så finner man där — såsom också är anført i utskottets utlåtande — att dessa företag på varudistributionens område i flera hänseenden enligt motionärerna skulle medföra skadliga verkningar av social och ekonomisk natur.

Det är särskilt ett spörsmål som är så att säga själva kärnpunkten i den föreliggande frågan, och det är, att den yrkesgrupp, som är närmast intresserad av saken, den inom den enskilda detaljhandeln sysselsatta, på grund av utvecklingen på detta område tycks befinna sig i ett tydligt och bestämt trångmål. Här har utvecklingen lett därtill, att den nuvarande varudistributionen tydligen har visat sig för vidlyftig och för omfattande. Dess yrkesutövare se en fara för att olika storföretag på handelsn område skola försvåra, kanske omöjliggöra för en hel del nu inom detaljhandeln sysselsatta att genom arbete i denna näringsgren förskaffa sig sitt uppehälle. Det är ju ett skäl, som man kan hysa förståelse för. Det är alltid en beklaglig sak, när under utvecklingens gång vissa människor eller grupper av människor skjutas undan, komma vid sidan av produktionsprocessen och se sina utkomstmöjligheter försvårade. Det är ju en företelse, som tidigare visat sig drabba stora grupper av medborgare här i landet, som varit sysselsatta inom industrien. Det gör till exempel ett beklämmande intryck, när man reser igenom de gamla små järnbrukssamhällena i Bergslagen och ser, hurusom en förut livlig verksamhet på grund av rationaliseringen, på grund av utvecklingen till stordrift, blivit nedlagd och den befolkning, som där haft sin sysselsättning, antingen har tvingats att leva under synnerligen svåra förhållanden eller måst ge sig bort från hembygden för att skaffa sig sin utkomst. Men steget synes mig vara ganska långt mellan att hysa förståelse för dessa människor — det må gälla vilken medborgargrupp som helst, som på det sättet skjutes åt sidan — och att vilja tillgripa statliga åtgärder för att förhindra en naturlig utveckling på näringslivets område.

Beträffande särskilt denna begränsade detalj av hela det stora spörsmålet har jag litet svårt att förstå de starka invändningar, som från detaljhandlarnas och de i detaljhandeln sysselsattas sida göras mot de s. k. enhetspris-

Om utredning ang. de s. k. enhetsprisföretagen m. m. (Forts.)
företagen. Vad som för ifrågavarande medborgargrupper främst torde framstå som den stora faran förefaller mig vara något helt annat, nämligen konsumentkooperationen. Denna är väl den stora jätten Gluff-Gluff för dessa människor, och, om det tillåtes mig att fälla ett omdöme om enhetsprisföretagen, synes det, som om dessa skulle uppträda som en Tummeliten, som söker visa på utvägar och möjligheter för den enskilda detaljhandeln att klara sig i konkurrensen genom att förändra och utveckla företagens organisation på olika områden. Det synes mig alltså, som om denna företeelse snarast skulle vara en hjälpare för dem som nu känna sig betryckta, och det är enligt min uppfattning varken klokt eller vackert gjort att kasta sig över en verksamhet, som hjälper till att finna nya utvägar för att alltjämt motivera behovet av en enskild varudistribution.

Det material, som föreligger dels i motionerna, dels i de tillstyrkande yttrandena från sammanslutningar av ifrågavarande näringsutövere, dels slutligen i övriga utlåtanden, är enligt min mening sådant, att en utredning på grundval av detsamma knappast är motiverad. Här har i själva verket framkommit en ganska fullständig utredning om den företeelse på varudistributionens område, som enhetsprisföretagen utgöra, vilken utredning gör, att man kan ganska objektivt bedöma företeelsen i fråga. Även om man helt naturligt inte vill dra några slutsatser av den synnerligen utförliga och i många avseenden väl motiverade utredning, som från enhetsprisföretagens egen sida har förebragts i detta sammanhang, så föreligger ju också ett omdöme från Industriförbundet, som man väl måste betrakta som mera objektivt. Jag finner de skäl, som i Industriförbundets yttrande i detta ärende förebragts, vara av den natur, att de knappast motivera igångsättande av en utredning av den begränsade art, som här föreslås. Jag skulle för min personliga del inte haft något emot utan skulle funnit det vara av stort intresse, om utredningen hade kunnat verkställas i ett större sammanhang, så att man tog upp hela spørsmålet om det nya, som tränger sig fram på varudistributionens område, i syfte att i sista hand gagna konsumenterna, vilket ju är det enda riktiga och naturliga. Men mot den begränsade utredning, som här föreslås, tala många skäl.

Utöver den motivering, som förekommer i Industriförbundets utlåtande och som jag kan ansluta mig till, har jag för min del haft två skäl att inom utskottet ansluta mig till dem, som yrkat avslag på motionerna. Det ena skälet är, att om riksdagen skulle besluta denna utredning, föreligger den faran, att beslutet skulle uppväcka falska förhoppningar hos den yrkesgrupp, som är närmast intresserad. Jag tror nämligen inte, att utredningen skall kunna lämna ett sådant material, att riksdagen med detta material som grundval skulle kunna besluta om lagstiftningsåtgärder till förhindrande av den utveckling, som pågår. Men motiveringen i motionerna och andra lagutskottets mycket kortfattade uttalande gör, att det kommer att ligga mycket nära till hands för de närmast intresserade att dra den falska slutsatsen, att om riksdagen nu beslutar denna utredning, visserligen med betoning av att den är förutsättningslös, så kan man sedermera vänta sig något i form av lagstiftningsåtgärder, som skulle kunna ge yrkesutövarna det stöd de önska från statsmakernas sida. Jag tror inte på det, och jag vill för min del inte vara med om att uppväcka sådana falska förhoppningar. Det är det ena skälet, varför jag inte har anslutit mig till utskottsmajoriteten. Det andra skälet, utöver vad jag förut har sagt, är att denna utredning, om den beslutas, kan stimulera till en forced utveckling på detta område, som inte är betingad av förhållandena i sig själva. Ty det är ju klart, att om de, som äro närmast intresserade i dessa enhetsprisföretag, vänta framtida lagstiftningsåtgärder, som skulle lägga hin-

Om utredning ang. de s. k. enhetsprisföretagen m. m. (Forts.)

der i vägen för företagens utveckling, så passa de på, medan utredningen pågår, att forcera utvecklingen i en skala, som kanske inte alls är lämplig ur samhällsintressets synpunkt.

På dessa skäl, herr talman, ber jag att få föreslå, att kammaren med avslag å utskottets utlåtande under punkt A måtte besluta att föreliggande motioner må till ingen riksdagens åtgärd föranleda. Beträffande yrkandet under punkt B är jag däremot helt naturligt enig med utskottet.

Herr Nylander: Herr talman! Den siste ärade talaren har nyss förklarat, att han är fullt belåten med det utredningsmaterial, som har inkommit till andra lagutskottet, och att han för den skull har varit beredd att omedelbart ta ställning till denna fråga. Jag får säga, att man skall inte ha mycket pretentioner på kvaliteten hos en utredning, om man utan vidare är beredd att godta de handlingar, som ingivits till andra lagutskottet, såsom en fullödig och objektiv utredning i frågan. Jag vill uttala min glädje över, att utskottet för sin del inte har tagit saken på samma lättvindiga sätt som den föregående ärade talaren utan verkligen insett de avigsidor, som de s. k. enhetsprisföretagen innebära, och för den skull velat ha en allsidig och förutsättningslös utredning.

Utskottet har emellertid också påvisat några särskilda punkter, som för utskottet ha varit av vikt. Utskottet säger sålunda: »Vid denna utredning synes bland annat undersökning böra verkställas därom, huruvida varor, som äro av mindervärdig beskaffenhet eller som tillverkats i utlandet, försäljas hos enhetsprisföretagen i större utsträckning än vad som är fallet inom annan detaljhandel.» Där har således utskottet pekat på en alldeles särskild fråga, som bör bli föremål för utredning.

Då jag för min del har tagit ståndpunkt till det ifrågavarande spörsmålet, är det efter att under flera år ha iakttagit dessa företags utveckling och efter att ha jämfört en del varor, som ha salubjudits i dessa affärer, med dem, som finnas i detaljhandeln i övrigt. Jag torde inte närmare behöva gå in på den saken här, då, som sagt, utskottet för sin del förordat utredning. Men jag vill säga ifrån, att jag är ingalunda emot sådana åtgärder inom affärlivet och handeln, som kunna åstadkomma rationalisering hos företagen, och jag hör ingalunda till dem, som säga, att en standardisering och en tillverkning i stor skala av en artikel *behöver* medföra en kvalitetsförsämring. Detta är jag fullt på det klara med, och jag kan i det fallet stryka under de uttalanden, som äro gjorda av de berörda företagen. Vad jag däremot finner vara anmärkningsvärt är, att ett av de företag, som haft tillfälle att yttra sig, självt just har pekat på den ömma punkten i hela denna rörelse, då det säger, att det är företaget ganska ovidkommande hurudant tillverkningspriset verkligen är för en artikel, bara den kan säljas för ett visst pris. Det är väl att gå baklänges med prissättningen. För varje artikel i övrigt, som skall saluföras i handeln, måste väl det utslagsgivande vara dess tillverkningspris. Enhetsprisföretagen vilja däremot i stor utsträckning gå den motsatta vägen och säga: »Vi vilja ha en artikel, som kan säljas för det och det priset, och sedan gör det oss detsamma vad den kostar för fabrikanten eller vad den har för kvalitet.» Detta framgår även av det uttalande som är gjort av ett av dessa företag, Enhetsprisaktiebolaget Epa, som ganska förbehållsamt ger denna starcka blotta på sig genom att erkänna denna princip vid försäljningen.

Den föregående ärade talaren pekade på en fara i det förslag, som utskottet framlagt, nämligen att under tiden, som utredningen kommer att pågå, olika företag skulle känna sig stimulerade att hastigt och kraftigt utveckla sin rörelse. Det är just där, som jag ser en ganska stor nackdel i det förslag, som

Om utredning ang. de s. k. enhetsprisföretagen m. m. (Forts.) föreligger, och jag kan tacka den föregående ärade talaren för att han strukit under denna sak, som även jag vill på det kraftigaste framhålla. Det har under alla tider visat sig, att när en viss lagstiftning är under utredning eller man väntar bestämmelser i en viss riktning, människan inte är sämre funtad än att hon försöker dra största möjliga vinster i förväg därav och på så sätt undgå de verkningar, som skulle bli en följd av lagstiftningen. Det är således mycket troligt, att en hel del företag skulle starta nya grenar eller utvidga gamla under den tid som denna utredning skulle komma att ta. Jag har för den skull ansett det enda konsekventa vara det förslag, som innefattas i herr Holmströms reservation, som i punkt C hemställer om bifall till motionen II: 28 om en provisorisk lagstiftning gällande t. o. m. utgången av 1935, inom vilken tid man med säkerhet beräknar, att en utredning i ärendet skulle vara avslutad. Nu kan man ju säga, att det är ett mycket hårt intrång, som därigenom skulle göras i affärlivet. Men jag undrar, om det är så farligt. När vi se, hur de lagstiftande församlingarna i flera länder i Europa ha gått fram, så kan man inte säga, att en sådan lagstiftning här i Sverige, av temporär natur, skulle vara för brysk eller hård. Det senaste i lagstiftningsväg, som har förekommit, är den franska deputeradekammarens beslut så sent som den 9 mars i år med 588 röster mot 2, att samtliga enhetsprisaffärer i Frankrike skola stängas med en så kort frist som tre månader. Inför sådana iakttagelser från andra länder får man ju säga, att ett bifall till den av herr Holmström avgivna reservationen inte kan vara för mycket begärt eller att det skulle innebära ett intrång av en sådan art, att riksdagen skulle dra sig för att besluta i den riktningen.

Jag ber för den skull, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Holmström avgivna reservationen.

Herr Wohlin: Herr talman! Det skulle visserligen vara frestande att ingå på själva sakfrågan, men i det läge, vari detta ärende för närvarande ligger, skall jag helt avstå därifrån. Jag har endast begärt ordet för att understryka önskvärdheten av att den förutsättningslösa och objektiva utredning, som utskottet föreslår och, som jag hoppas, riksdagen kommer att hemställa om, måtte komma att bedrivas med erforderlig skyndsamhet. Man finner i Industriförbundets yttrande ett uttalande, som ger mig särskild anledning att uttrycka denna förhoppning. Industriförbundet säger där, att utredningen närmast synes komma att »få karaktären av en ekonomisk-social akademisk avhandling av den art, på vilken den statliga utredningsverksamheten nyligen lämnat tvenne intressanta exempel». Jag har visserligen en mycket stor veneration för akademiska avhandlingar, men jag är mycket rädd för, att om utredningen skulle få karaktär av en sådan akademisk avhandling, den skulle komma att dra mycket längre ut på tiden än vad som är önskvärt med hänsyn till de intressen och praktiska spörsmål, som äro knutna vid detta ganska angelägna ärende.

Jag uttalar alltså den livliga förväntan, att den ifrågavarande utredningen måtte bedrivas i en helt annan takt än ofta tidigare skett i vårt utredningsväsende och att den måtte skyndsamt komma att ge önskade resultat.

Herr Westman: Herr talman! Det är alldeles tydligt, att framträdandet av dessa enhetsprisaffärer i vissa kretsar av vårt land, verksamma inom detaljhandeln och produktionen, har framkallat mycken oro och mycket bekymmer. Särskilt bland de mindre handlandena ha många fått sitt redan förut på grund av handelns nedgång bekymmersamma läge försvärat genom att dessa nya farliga konkurrenter ha uppträtt. Man kan ju mycket väl förstå

Om utredning ang. de s. k. enhetsprisföretagen m. m. (Forts.)

den, jag tvekar inte att säga det, *upphetsning*, som råder i dessa kretsar. Hur stor upphetsningen är, kan man finna bland annat av karaktären av de stridsåtgärder, som vidtagits mot dessa enhetsprisaffärer. Det har kommit till utskottets kännedom, att i en mängd fall har det, särskilt på anstiftan av en sammanslutning mellan handlandena, vidtagits mycket stränga blockadåtgärder gentemot dem, som våga leverera något till dessa enhetsprisaffärer. Jag vill nämna, att det har förekommit sådana åtgärder som att handlandena i en stad förklarat, att de skulle blockera vissa tidningar i staden genom att inte annonsera i dem, för den händelse tidningarna toge in några annonser från enhetsprisaffärerna, och att dessa hotelser haft till följd, att i en viss stad tre stycken tidningar förklarat, att de icke togo emot några annonser från ett visst enhetsprisföretag. Det rasar sålunda en strid med mycket skarpa medel, medel som, när de kommit till användning i andra sammanhang, i vidsträckt kretsar ha ansetts vara oförenliga med den frihet att driva rörelse och näring, som många i vårt land hålla på. Jag nämner detta bara för att visa vilken uppståndelse och vilka vittgående verkningar på olika områden, som dessa enhetsprisaffärers framträdande har åstadkommit.

Till upphetsningen har helt säkert i ganska stor utsträckning bidragit, att det har spritts en hel del uppgifter rörande de metoder, som dessa enhetsprisaffärer tillämpa, uppgifter vilka ju inte ha varit överensstämmande med det verkliga förhållandet. Av det material, som utskottet har anfört i sitt betänkande, framgår t. ex. oriktigheten i sådana påståenden som att enhetsprisaffärerna skulle ge sina arbetare oskäligt låg avlöning.

Utän tvivel skulle det leda till att det problem, som uppstått genom enhetsprisaffärernas tillkomst, kunde betraktas ur lugnare och nyktrare synpunkter, om man fick en utredning, som visar, hurudana dessa företeelser verkligen äro, vilka metoder dessa företag använda, huruvida de verka i kvalitetsförsämrande riktning — en fråga, som förts fram — och i vad mån man kan anse, att dessa affärer äro till skada för vårt land, därigenom att de sälja utländska varor i en omfattning, som inte förekommer vid annan handel.

I det sistnämnda avseendet kan jag inte underlåta att säga, att det ju är klart att de blockadåtgärder, som ha vidtagits emot svenska fabrikanter, vilka ha sålt eller varit villiga att sälja till enhetsprisaffärerna, ha tvungit dessa affärer att gå till utlandet med sina beställningar. I det avseendet föreligger det fullt klara och tydliga bevis.

Jag nämner detta bara därför att när nu vissa enskilda näringsidkare bli anfällna på ett ganska våldsamt sätt, så är det kanske inte för mycket begärt, om man låter synpunkter komma fram, som kunna reducera anklagelserna till behöriga mått, åtminstone i vissa avseenden. Man bör ju vara rättvis även i fall det är fråga om enhetsprisaffärer.

Utskottet har nu, som herr Norman har framhållit, samlat ihop ett ganska stort material i sitt utlåtande. Det materialet består emellertid av utsagor ifrån de olika sidorna. Det kan emellertid inte kallas för en verklig utredning, därför att här föreligger inte någon värdesättning på omtvistade punkter av detta material. Utskottet har t. ex. inte anmodat några ämbetsverk att uttala sig i detta ärende. Om en utredning skall äga rum, bör den väl lämpligen ske på det sättet, att ämbetsverken få granska detta material och insamla nytt material, i den mån så behöves, samt komma med objektiva uttalanden om den företeelse, som är föremål för undersökningen. En sådan utredning behöver ju inte ta så särdeles lång tid. Jag tror, att när den siste ärade talaren var rädd för att man skulle ge detta problem en alltför akademisk karaktär, så lär väl hans oro i det avseendet bli lugnad, ty det är ju i eminent grad en praktisk fråga, som skall upptagas till studium.

Om utredning ang. de s. k. enhetsprisföretagen m. m. (Forts.)

Jag kan således inte finna, att det redan föreligger en tillräcklig utredning för att man skulle kunna säga, att vi böra låta vid detta ärende bero i det läge, vari det kommit genom andra lagutskottets åtgärder.

Jag kan inte heller förstå, att om man gör en sådan ytterligare utredning, som utskottet föreslår, den skulle kunna ha den konsekvensen, att inrättandet av nya affärer komme att ske i forcerad takt. Vi ha ju skaffat oss uppgifter från enhetsprisaffärerna om deras utvidgningsplaner, och dessa planer äro meddelade i utskottets utlåtande. Man har inte någon som helst anledning att anta, att dessa företag skola gå utöver vad de ha angivit för utskottet. I själva verket förhåller det sig ju för resten på det sättet, att enhetsprisaffärer av den typ, varom nu är fråga, endast kunna inrättas i samhällen med en tämligen talrik befolkning.

Jag tror således inte, att man behöver befara, att utskottets ståndpunkt kan föranleda en så stark expansionsdrift hos enhetsprisaffärerna, som herr Norman antydde.

Herr Nylander tog emellertid den farhågan till utgångspunkt för ett yrkande, att man rentav nu skulle anta den provisoriska lag, som har framförts i en motion, och godkänna den. Det är väl ändå alldeles uteslutet, att kammaren skulle reflektera på något sådant. Det lagförslaget har så stora tekniska brister, att man inte kan fundera på det. Redan definitionen av enhetsprisaffär är alltför lös. Om herrarna fitta på lagförslaget, finna ni, att om vi anta detsamma, vore det en ytterst enkel sak för dessa enhetsprisaffärer att blanda upp sitt varuförråd på sådant sätt, att de fölle utanför lagen, och detta utan att det skulle medföra några som helst större utgifter för dem.

När herr Nylander påstår, att den franska deputeradekammaren med 588 röster mot 2 antagit ett lagförslag, som innehölle, att alla enhetsprisaffärer skulle stängas inom tre månader, så är det en uppgift, som för mig är obekant. Men jag undrar, om det verkligen har utfärdats någon sådan lag i Frankrike. Var och en, som känner till fransk parlamentarism, vet, att deputeradekammaren roar sig med att anta de mest charmanta och vittgående förslag till lagar och allt möjligt, men detta har endast betydelse av rekommendationer, som sedan i 99 fall av 100 inte leda till något positivt resultat. Det är möjligt, att den där stora gesten också får bedömas så där ur gallisk synpunkt och inte som om den hade utförts i Borås.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Örne: Herr talman! När man varit frånvarande — som jag varit — från landet ett par månader, märker man kanske mera än herrarna, som varit hemma, hur långt detta land råkat på glid mot ett trask, i vilket redan förut många andra länder ha hamnat. Här beslutas numera åtgärder och utredningar om åtgärder, utan att någon finner det egendomligt, fastän det gäller åtgärder, som utan tvivel aldrig skulle ha kunnat på allvar ens diskuteras för ett par år sedan.

När min högt ärade granne till höger, som jag värderar såsom en klok och praktisk man, anför såsom ett föredöme för vårt land, att parlamentet i ett annat land har beslutat driva övervåld mot en särskild företagsform, och herrarna sitta lugnt och höra på detta utan att ens skifta min det allra minsta — hur långt ha vi inte då kommit på förfallets väg, mina herrar!

Jag ägnade givetvis tidigt Epaaffärerna en viss uppmärksamhet. Anledningen därtill kunna herrarna gott förstå. Dessa Epaaffärer driva nämligen konkurrens med en företagsform, för vilken jag har intresserat mig mycket. Jag älskar inte Epaaffärerna personligen, och jag har ännu inte gjort något inköp i dem. Men när man ser en opinion och en bojkottrörelse uppstå

Om utredning ang. de s. k. enhetsprisföretagen m. m. (Forts.)

av det slag, som här uppstått, börjar man fråga sig: vad ha dessa enhetsprisaffärer gjort för ont? Ha de begått några stora brott emot Sveriges rikets lag? Ha de hittat på några kryphål i denna lag, genom vilka de passera för att draga pest och hunger och andra svåra ting över detta gamla land? Och när man ser efter, vad det är fråga om, så är det ingenting annat än att de driva konkurrens med förutvarande företag. För den skull skola de nu slås ihjäl!

Utskottet har ställt sig på den ståndpunkten, att man bör företaga en utredning. Men man har inte kunnat anföra, att dessa affärer principiellt äro av någon som helst annan art än övriga affärer, som drivas här i landet. De ha att hålla sig inom gällande lag och rätt. De ha att hålla sig inom det av statsmakterna utstakade området för svensk näringsfrihet. Det har inte kunnat påstås, att de ha gått utanför det område, som statsmakterna här i landet ha anvisat för den fria konkurrensen. Varför skall då just denna företagsform utredas? Varför skola dessa affärer förbjudas? Det är bekant, att två framskjutna herrar i privata handelsorganisationer begagnat sig av handelsspioneri. Det ha herrarna läst i tidningarna lika väl som jag. Skulle det falla någon människa in att för den skull yrka på att dessa handelsorganisationer som sådana skulle förbjudas eller att privat handel skulle förbjudas här i landet? Nu kan man inte ens anföra, att dessa Epaaffärer ha gjort illegala handlingar ens så långt som att de bedrivit spioneri på förutvarande verksamhet. Tvärtom var det mot dem, som spioneriet riktade sig.

Det finns så många brister i varuförmedlingen här i landet — det vet den, som sysslat det allra minsta därmed — att det enligt min uppfattning absolut inte finns någon anledning att välja ut en särskild företagsform, som spelar och under många år framåt kommer att spela en minimal roll i fråga om omsättningens storlek, och underkasta den en speciell utredning. Och ännu mindre anledning finns det att försöka få förbud mot den. Herrarna veta kanske, att det finns bagare i Stockholm, som taga 50 procent mera för vissa brödsorter än andra bagare. Är det herrarnas mening, att det är riktigt att förfara på det sättet? Nej, svara ni, om jag frågar er var och en för sig. Men är det någon, som går omkring och tar reda på sådant samt väcker motion om att dessa bagare skola förbjudas driva sin näring? Ingalunda! Och på det sättet är det på en hel mängd olika områden.

Den förste ärade talaren nämnde Kooperationen, som skulle vara så förfärligt farlig för den enskilda handeln. Ja, det ha vi nu hört alla dessa år, och jag vågar bestämt påstå, att det i detta nu finnes otaligt många fler välskötta privata affärer, som lämna sin innehavare en större inkomst än som var fallet när Kooperationen var obetydlig. Och det finnes ett mycket mindre antal ekonomiskt genomruttna privata affärer, än det fanns förut. Fastän vi av någon anledning — jag vet inte, om det är den högt ärade ledamot av Kamraren, som förr varit professor i statistik, vilken har förorsakat det, eller om det är någon annan — ha inställt statistiken över den enskilda handeln sedan åtskilliga år tillbaka, är jag säker på att om man tar upp den igen, skall det visa sig, att det finns fler privata handlande nu, än när Kooperationen började. Vad som har skett här, mina herrar, är, att handeln, varuförmedlingen, har rationaliserats i oerhört hög grad. Tvåbenta och fyrbenta rättor få inte dra i väg med lagret, utan man håller kontroll på det och ser även till, att bokföringen är i ordning. Överhuvud taget sköter man sin affär på ett helt annat sätt än man gjorde förut. Sådana fruktansvärda inrättningar som vissa speccrimagasin, som man såg här i Stockholm och omgivningar för 25 år sedan, kan man nu inte hitta ens i de avlägsnaste avkrokar. För att finna någon motsvarighet till dem måste man gå till basarkvarteret i Kairo! Handeln

Om utredning ang. de s. k. enhetsprisföretagen m. m. (Forts.)

har sålunda förbättrats över hela linjen och ger sina idkare en bättre inkomst än den gjorde förut, genomsnittligt taget, och det beror på den tävlan, som har fått göra sig gällande inom detta område, och som — i motsats till vad förhållandet varit på åtskilliga andra områden — har fått vara tämligen fri.

Tror man nu verkligen, att dessa enhetsprisaffärer kunna göra slut på den enskilda handeln? Det är fullkomligt galet tänkt, om man resonerar på det sättet. Anledningen till att denna fråga har kommit upp är, att en viss agitator, som siktade mot den högsta makten i ett icke alltför långt avlägset grannland, behövde den privata handelns stöd. Därför lovade han dessa privathandlare att om de hjälpte honom skulle han göra slut på både kooperation, varuhus och enhetsprisaffärer. Jag kan säga, att ingendera av dessa inrättningar är slut, utan de äro allt fortfarande i gång, men numera är det förbjudet för den enskilda handeln att framföra någon kritik emot statsmakternas gärningar i det hänseendet. Är det så, att man vill få till stånd en bakgrund för en ny partibildning här i landet, som siktar mot en diktatur, ja då förstår jag, att sådana här motioner komma fram och att man försöker plocka upp det understöd, man kan få, ty det är ju ändå inte så lätt att genomföra diktatur i ett land som Sverige. Men om inte det är meningen, är hela denna aktion fullkomligt obegriflig och onödig.

Det var en ärad talare här, som sade, att man skulle undersöka, huruvida dessa affärer sälja utländska varor i någon större omfattning. Har det nu blivit ett brott att sälja utländska varor här i landet? frågar man sig. Jag skulle kunna runtomkring här i staden visa på affärer, som sälja uteslutande utländska varor. Det finns exempelvis tryckerimaskinförsäljare, som sälja endast tyska tryckpressar. Och det finns andra representanter för industrieföretag i främmande länder, som också sälja blott dessas varor. Man kan gå till utlandet och hitta affärer, som sälja uteslutande *svenska* varor. Är det någonting här, som behöver en särskild utredning? Statens handelspolitik har ju nu här i landet blivit högprotektionistisk och blir det i högre grad för var dag som går, med fullmakter åt regeringen att reglera näringslivet o. s. v. Men så länge inte åsyftade affärer smuggla in sina varor, det vill säga kringgå den handelspolitik, som statsmakterna ha fastställt, få vi väl ändå tillåta dem att finnas till, även om de skulle råka ha utländska varor att sälja. Men sådana — förlåt, herr talman, att jag säger det — dumheter förfaller man till i dessa dagar. Är det meningen, att vi numera skola ha bara tillgodohavanden i utlandet, är det inte meningen, att vi skola få taga hem något och använda det såsom ersättning för de varor, vi exportera? Våra utländska tillgodohavanden svälla ju över alla gränser. Skola vi då göra en särskild utredning för att undertrycka affärer, som våga föra utländska varor? Är man inte riktigt — ja, jag skall inte säga ordet, herr talman!

För min del har jag inte det ringaste emot, att man gör en utredning om förhållandena inom handeln, men varför skall man just inskränka sig till dessa företag? Det har anförts som motivering, att de underbetala sin arbetskraft. Då kommer handelsarbetareförbundet och upplyser, att det inte är fallet. De ha kollektivavtal, och arbetarna ha inte ens behövt strejka för att få det som de ville ha det. Det är således bara osanning, som man har kommit med.

Nu säger man, att det finns andra områden, där man behöver veta någonting. Ja, finns det inte områden inom den enskilda handeln och inom kooperationen, som man också behöver ta reda på? Varför skola vi inte utsträcka undersökningen till hela varuförmedlingssystemet här i landet? På handels-högskolan håller man på med att göra sådana undersökningar, och dylika undersökningar ha i främmande länder företagits från vetenskapligt håll. Såvitt jag kan förstå, äro dessa undersökningar mycket intressanta att läsa, men

Om utredning ang. de s. k. enhetsprisföretagen m. m. (Forts.)

någoting därutöver ge de inte den vanlige medborgaren, som inte ämnar öppna varuhus eller Epaaffär. Det är enligt min mening tämligen onödigt att göra en begränsad utredning, och detsamma gäller om en större. Jag skulle emellertid kunna vara med på en generell utredning, som jämför löner, varukvaliteter och priser grundligt inom alla de olika arterna av handel. Vill man till nästa år föreslå en sådan utredning, och om jag mot all förmodan skulle vara kvar i riksdagen vid den tiden, så skall jag rösta för den utredningen. Men kommittenterna för de herrar, som motionerat här, vilja säkert inte ha igenom en sådan utredning, ty efter vad jag har mig bekant, är jag rädd för att den skulle kunna visa åtskilliga ting, som kanske de intresserade anse, att det helst bör talas så tyst om som möjligt.

Slutsumman blir: låt det ekonomiska livet på detta enda område sköta sig självt! Det har visat hittills, att det har gått i det stora hela taget mycket bra. Det finns varor att få över hela vårt land, det finns varor att få till rimliga priser och av goda kvaliteter, om konsumenterna se upp och välja den rätte varuförmedlaren. Under sådana omständigheter finns det enligt min mening ingenting att klaga över. Om man hade lika stor frihet på övriga områden skulle hela det ekonomiska livet i världen ha en högkonjunktur nu. Även om en sådan föranledde åtskilliga olägenheter på vissa håll, så vore det väl bättre att ta dessa olägenheter och ha det bra ställt för den övervägande delen av mänskligheten än att lägga hela det ekonomiska livet tillbaka i de fjättrar, där det för närvarande ligger. Akta handeln, mina herrar, i vilka former den än utövas! Det är mitt råd.

Jag ber för min del att få instämma i den förste ärade talarens yrkande om avslag på alltsammans.

Herr Linder: Herr talman! Det är ju klart, att när man gör en sådan resa som den, om vilken herr Örne nu givit oss en antydning, så har man något att berätta. Om vi hade haft samma förmån som herr Örne, så skulle kanske också vi ha kunnat komma på andra tankar. Men som det nu är få vi hålla oss till förhållandena här hemma och tänka över dem så gott vi kunna. Jag får säga, att vad herr Örne anført i denna sak, förefaller mig att vara något överdrivet, för att använda ett någorlunda objektivt ord.

För min del har jag gått med på utskottsutlåtandet uteslutande för att få en viss klarhet i förhållandena. Jag tycker, att det inte är alldeles oviktigt, då man från så vidsträckta kretsar av medborgare, som här är fallet, får höra de mest intensiva klagomål över dessa företag, som nu äro föremål för behandling här. Dessa människor — jag tänker t. ex. på min egen hemstad — sitta i sina måhända i stort sett obetydliga affärer, och se den inkomst hotad, som de där kunnat förvärva och leva på, av dessa storföretag. Jag är inte alls av den uppfattningen, som den förste ärade talaren hade, att man visserligen med förståelse skall se på småaffärernas undergång och beklaga den och så för övrigt låta utvecklingen hava sin gång. Jag håller tvärtom före, att det är statens plikt, när en rörelse av detta omfång, som Eparörelsen, framträder, att ha sin uppmärksamhet riktad på den. Det är skattedragare ute i landet, som här se sig hotade och som i många år varit sambället trogna i sina förbindelser. Varför skall man nu strax låta dem springa över klingan? Jag kan inte tänka mig, att det är alldeles riktigt och förnuftigt.

Jag har tyckt, att det väl kunde vara värt att få reda på, hur det förhåller sig med denna sak. Visserligen kan det vara mycket riktigt, som herr Örne sagt, att varuförmedlingen är behäftad med många brister. Men det är kanske på det sättet med dessa storföretag, att själva varudistributionen liksom hål-

Om utredning ang. de s. k. enhetsprisföretagen m. m. (Forts.)

ler på att ta en annan riktning än vad fallet varit hittills. I så fall tycker jag, att det kan vara angeläget för samhället att få någon kännedom om på vilka vägar den är stadd. Detta är ett av de skäl, som gjort, att jag ansett, att det kan vara värt att verkställa en utredning. Om jag för resten skulle jämföra denna utredning med många andra, som beslutats av riksdagen, får jag säga, att riksdagen säkerligen har beslutat utredningar i många fall, där det kanske varit mindre nödvändigt, än det är på denna punkt. Här tycker jag det är så stora intressen, som beröras, att saken är väl förtjänt att uppmärksammas.

Det har nämnts någonting om Kooperationen. Jag förstår så väl, att man på sina håll är mycket lyhörd för det språket, men jag har aldrig hört talas om, att det rests en sådan storm mot Kooperationen som mot Epaföretagen. Kooperationen ligger enligt min uppfattning på ett helt annat plan än vad dessa företag göra, och därför har den inte heller på samma sätt kommit i skottlinjen som Epaaffärens gjort. Jag tycker, att den står skäligen utanför det hela.

Herr Örne talade om, att man skulle besluta en generell utredning. Varför det? Jag kan inte förstå annat än att man kan göra början med dessa företag. Blir det så, att denna utredning ger anledning till fortsatt undersökning, så välan, det har jag ingenting emot, men det är väl inte tvunget att nu gripa över det hela. Här har åberopats ett visst bestämt slag av företag, som är föremål för uppmärksamhet, och den må man hålla sig till.

Herr Örne talade också någonting om diktatur och om en statsman, som hade ett visst syftemål med sin aktion mot dessa affärer. Jag vill emellertid säga, att för den händelse denna rörelse skulle ställas i något visst partis tjänst, så kan det vara ganska angeläget, inte minst för Epaföretagen, att man får reda på hur förhållandena här verkligen ligga till. Jag antar, att man genom denna utredning kommer att få någon klarhet i detta. Även detta kan vara värdefullt.

Här är det för övrigt inte alls fråga om att, som herr Örne uttryckte det, Epa skulle slå igen eller förbjudas i sin näring. Här är det inte fråga om någonting annat än en allsidig och förutsättningslös utredning. Den får visa, vad den kan, och så får man handla därefter. Det kan hända, att Epa går fram i klarhet ur den utredningen, men det kan också hända, att den visar någonting annat. I båda fallen är man berättigad att draga sina konsekvenser för samhällets räkning.

Ett gott bevis för den ståndpunkt, som utskottet intagit, att inte hysa någon förutfattad mening i saken, tycker jag ligger däri, att utskottet har avstått från att föreslå någon brysk åtgärd emot Epaföretagen, såsom föreslogs i den därom väckta motionen. Däri begärdes, att man skulle anta en provisorisk lag, som förbjöde dem under en viss tid. Detta har man inom utskottet inte velat vara med om, ty man har inte haft tillräcklig kunskap om vad som ligger under frågan för att våga ett sådant steg. Efter mitt sätt att se är det klokt, att man inte har gått längre, utan i stället velat ta ordentlig reda på saken.

Ett skäl för utredning, som kan åberopas men som jag inte har hört någon tala om förut, är det ganska märkliga förhållandet, att man i Tyskland, i Österrike, i det, som man ju har anledning antaga, lugna och godmodiga Schweiz, och vidare Tjeckoslovakien har riktat sig emot dessa affärer. Det säger väl ändå en hel del, att dessa Epaföretag äro föremål för uppmärksamhet över en god bit av världen. Skulle det då verkligen vara så förhålligt, om den svenska riksdagen, efter framförande av ivriga klagomål, sade: »Låt oss få reda på vad som ligger bakom, vad som är verkligen sant!»

Om utredning ang. de s. k. enhetsprisföretagen m. m. (Forts.)

Jag kan inte finna annat än att den ställning, som utskottet har intagit, är berättigad. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Larsson, Sam: Herr talman! Min högt ärade vän herr Örne erinrade om att han nyligen återkommit från en lång utlandsvistelse, och det föreföll nog, som om hans anförande gav bevis för att han så nyligen kommit hem, att han knappast funnit tid att riktigt gå igenom det utskottsutlåtande, som nu föreligger till behandling, och de yttranden, som äro ingivna till utskottet och föranlett utskottets ställningstagande. Herr Örnes hela resonemang gick nämligen ut på att avsikten med denna utredning skulle vara genomförande av en förbudslagstiftning emot den form av försäljning, som det här är fråga om. I själva verket finns det ingenting i utskottets motivering, som talar för att en sådan förbudslagstiftning borde bli resultatet av utredningen. Utskottet har helt inskränkt sig till att begära en objektiv, en förutsättningslös undersökning av förhållandena inom en viktig gren av näringslivet. Jag får i det sammanhanget erinra om att det företag, som det här är fråga om, Epa-koncernen, självt har framställt yrkande om att dess rörelse måtte få bli föremål för en offentlig undersökning, och jag får även erinra om att samma yrkande framställt av Industriförbundet, vilket är den av de hörda myndigheterna, som varit mest kritiskt inställd gentemot motionärernas framställning. Även denna organisation har ansett, att såsom stämningen för närvarande är och med den agitation, som ägt rum på detta område under de senaste åren, det icke minst ur denna företagsforms egen synpunkt är av värde, att en fullt opartisk och förutsättningslös undersökning kommer till stånd.

För min del kan jag alldeles instämma med herr Örne, som sade, att denna form av affärsrörelse inte förefaller alltigenom sympatisk. Jag för min del vill gärna gå ännu längre och säga, att det synes mig, som om många verkligt osympatiska drag häfta vid denna form av handel. Jag kan t. ex. inte förstå, att det skall vara nödvändigt, att man skall höra på grammofonmusik, om man vill gå in i en affär för att köpa en bunt toalettpapper. Och jag kan inte begripa, att det skall vara oundgängligen erforderligt, att en kaffeservis skall säljas för 1:79 eller något sådant. Hela detta system att pressa in under onaturliga priser en serie av varor, som inte höra tillsammans, är också, synes det mig, en form av affärsrörelse, som åtminstone inte erbjuder uteslutande tilltalande drag. Jag erkänner också, att den lockelse, som ligger i att man utbjuder en massa ganska värdelöst kram till ytterst låga priser, inte heller är någonting, som man har anledning att särskilt uppmuntra.

Jag vill också säga — och där ansluter jag mig helt till vad andra lagutskottets ärade ordförande tidigare har anført — att jag tror, att man har anledning att säga sig, att den svenska handelskåren för närvarande befinner sig i ett sådant läge, att man ur samhällets synpunkt har anledning att ägna en smula uppmärksamhet åt det läget. Vi ha haft och ha alltjämt en mycket betydande kår av idoga, strävsamma affärsmän — särskilt den stora skaran av mindre handelsidkare i städer och på landsbygd — som i det allra största antalet fall arbetat sig fram från små förhållanden. De ha börjat som springpojkar och biträden. Så småningom ha de genom sparsamhet och omtänksamhet lagt av litet penningar och kunnat övertaga en egen affär, och den ha de också genom sparsamhet och försiktighet arbetat upp under ett långt och strävsamt liv. Denna kår av handelsidkare utgör utan tvivel i samhällsbyggnaden en grupp av medborgare, som göra en mycket betydelsefull insats, och det är obestriddligen ett allmänt intresse att se till, att den kåren åtminstone tillnärmelsevis kan bevara möjligheterna att fortleva och försörja sig och sina familjer.

Om utredning ang. de s. k. enhetsprisföretagen m. m. (Forts.)

Nu har utvecklingen under de senare årtiondena gått i den riktningen, att det så småningom blivit allt trängre och svårare för denna grupp av medborgare. Jag är inte säker på att den skildring, som herr Örne gav av den enskilda handelns ställning, särskilt i jämförelse med kooperationen, är alldeles riktig. Det är nämligen uppenbart, att i den mån som den kooperativa rörelsen allt mer och mer utbreder sig och får ett allt större och större ekonomiskt inflytande över stora lager av befolkningen, i samma mån som detta sker, berövas den enskilda handeln en stor del av sina möjligheter att leva. Jag vill därmed visst inte ha sagt, att det för den skull finnes den ringaste anledning att motsätta sig eller ens att förarga sig över kooperationens utveckling, men det är uppenbart, att detta måste medföra trängre förhållanden för den enskilda handeln.

Kommer så därtill den utveckling, som på sista tiden och i detta sammanhang har uppmärksamrats, nämligen upprättandet av stora företag på den ena platsen efter den andra, vilka driva en hård konkurrens med den gamla, om jag så får säga normala småhandeln, så är det uppenbart, att detta måste ytterligare bidra till att ge denna kår en beträngd ställning. Det är i och för sig ingen glädjande utveckling, man får bevittna, om det blir på det sättet, att de unga, intelligenta, strävsamma människor i landet, som ägna sig åt handel, icke längre, som förut varit fallet, se såsom målet i livet att genom sparsamhet och omtänksamhet så småningom skaffa sig en egen rörelse, utan i stället allt mer och mer eftersträva att bli tjänstemän, tjänstemän i den kooperativa rörelsen, tjänstemän inom enhetsprisföretagen eller vid stora varuhus av det ena eller andra slaget. Om den utvecklingen får fortskrida alltför länge, har man utan tvivel bidragit till att i stället för en kår av fria, ansvarskännande, ekonomiskt omsorgsfulla och pliktrogna småhandlare skapa en kår, kanske mycket större, av tjänstemän, som icke ha samma ansvar för den ekonomiska utvecklingen och för sin egen ställning som de andra ha.

Detta har jag velat säga för att ge till känna, hur jag i allmänhet ser på den utveckling, som för närvarande äger rum. Men sedan måste jag säga, när jag går till frågan om vad som skall göras med anledning av de yrkanden, som framställs i motionerna, för att förhindra enhetsprisaffärernas utveckling, att det förefaller mig, som om man där är inne på i stort sett fullständigt oframkomliga vägar. Man behöver bara uppställa ett par frågor. Vad är det man skall förbjuda, om man tänker sig en förbudslagstiftning på detta område? Skall man förbjuda affärer att sälja billigare än andra? Var och en förstår, att det är otänkbart. Skall man förbjuda affärsorganisationer att uppstå, om de ha en enhetlig organisation med ett system av filialer över landet? Det är lika orimligt att tänka sig ett förbud mot en sådan organisation. Skall man föreskriva, att affärerna endast få sälja vissa bestämda varuslag, varvid någon statlig — förmodar jag — organisation skulle avgöra, vilka varuslag den ena eller andra affären får försälja? Var och en ser genast, att detta är lika omöjligt. Skall man — och det är det, som man i den utländska lagstiftningen närmast varit inne på — förbjuda en affär att sälja olika varor till samma pris? Vad finns det för reson i en sådan lagstiftning? Inte finns det någon rimlighet i att säga, att man inte skall få sälja ett kilo ost för samma pris som en viss metallvara. Bara därför att de betinga samma pris, skulle den försäljningen kunna betraktas som olaglig. Det är uppenbart orimligt. Lika orimligt vore det, om man skulle genomföra, vad särskilt herr Örne uppehöll sig vid, nämligen förbud för speciellt sådana affärer som dessa att sälja utländska varor.

Däremot förefaller det mig, som om det skulle finnas större skäl för en annan sak, om man kunde tänka sig den genomförd, nämligen att förhindra

Om utredning ang. de s. k. enhetsprisföretagen m. m. (Forts.)

salubjudande av mindervärdiga varor, varor, som överhuvud taget inte hålla vissa kvalitetsmått. Men detta gäller inte bara dessa affärer utan handeln överhuvud taget, och det är säkerligen ett allmänt önskemål, att man kan få detta genomfört. Utskottet har särskilt pekat på den sidan av saken såsom börande bli föremål för särskild undersökning.

Jag måste säga, att när man ser på motionärernas skäl för ingripande och de olika utvägar, som de ange, måste man komma till det resultatet att det yttrande, som Industriförbundet avgivit och som är bifogat utskottets utlåtande, praktiskt taget på så gott som varje punkt har vederlagt motionärernas påståenden.

Jag kan inte heller uraktlåta att till sist ge uttryck åt en viss förvåning — på den punkten i likhet med herr Örne — över att man så lätt som en del av motionärerna ha gjort i detta sammanhang velat prisge ett viktigt krav, som sedan gammalt har omfattats särskilt på borgerligt håll med det största intresse, nämligen kravet på näringslivets frihet. En lagstiftning av det slag, som motionärerna antyda, måste komma att innebära ett klavbindande av hela vår handel på ett sådant sätt, att av denna handelns frihet knappast någonting skulle återstå.

När jag icke desto mindre trots alla dessa betänkligheter har kunnat för min del medverka till utskottets hemställan, sker det på de skäl, som utskottets ärade ordförande förut angivit, nämligen att man enligt mitt förmenande icke har rätt att bortse från att på detta område för närvarande råder en, som utskottets ordförande karakteriserade det, upphetsad stämning, som knappast kan förväntas bli lugnad, utan att en fullt utredande undersökning kommer till stånd. Det är sålunda icke på de skäl, som angivits i motionerna, knappast ens med något nämnvärt hänsynstagande till motionärernas synpunkter, men med hänsyn till de allmänna synpunkter, som utskottet angivit och till vilka jag ger min anslutning, som jag för min del kan biträda det slut, till vilket utskottet kommit.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nylander: Herr talman! Jag begärde ordet för en replik till herr Örne, som tyvärr tycks ha lämnat kammaren.

Jag fäste mig vid att herr Örne eldade upp sig till en själslig spänning, så hög, att han var nära att explodera vid ett av de uttalanden, som han gjorde, men det bränslе, han hade att använda för denna uppeldning, var synnerligen svagt, ty han byggde på ett felcitat. Herr Örne talade om att jag för min del hade yttrat, att denna utredning borde undersöka, huruvida i enhetsprisföretagen försåldes varor från utlandet. Men han fortsatte inte med citatet, och fortsättningen lyder: *i större utsträckning än vad som är fallet inom annan detaljhandel*. Det ställer ju herr Örnes ståndpunkt alldeles på huvudet, ty det är inte alls frågan om den sak, som han här var inne på, att man skulle vilja förhindra försäljning av utländska varor i allmänhet. Är det så, att herr Örne har särskilt intresse av att främja det fria internationella varuutbytet, så skulle jag vilja ge honom det rådet, att han må ta som sin närmaste uppgift att övertyga den svenska landsorganisationen om att det kan vara olämpligt att vidtaga sådana åtgärder som ha vidtagits från det hållet i en motsvarande angelägenhet.

Vidare är det väl ganska märkvärdigt, att en ledamot av kammaren, låt vara, att han nu har varit frånvarande länge och kanske endast i mycket knappa tidningsnotiser har haft tillfälle att taga del av vad som inträffat i Sverige, utan vidare beskyller tvenne personer i vissa handelskretsar för spionage. Det är väl i alla fall så, att den saken — enligt vad jag vet — är före-

Om utredning ang. de s. k. enhetsprisföretagen m. m. (Forts.)
mål för rättslig undersökning, och det brukar väl inte vara vanligt här i landet, att enskilda medborgare döma, innan den juridiska domen har fallit i saken. Det kan för övrigt vara tvivel underkastat, hur resultatet kommer att bli. Jag trodde, att man här i kammaren skulle akta sig för att göra uttalanden i sådan riktning som dem, herr Örne — kanske i en förlöpnig — gjorde sig skyldig till.

Beträffande herr Sam Larssons anförande tog jag fasta på att han delvis riktade sig emot svårigheten att lämna en verklig definition på enhetsprisföretagen, och jag tror, att utskottets ärade herr ordförande var inne på samma sak. Det är alldeles riktigt, att här möter en mycket stor svårighet och att man givetvis kan finna anledning till kritik, men det är dock så, att den lagtext, som här föreligger, är en noggrann bearbetning av motsvarande lagtexter, som ha ansetts möjliga att tillämpa i utlandet. Även om jag för min del inte anser, att man precis behöver ta för gott allt vad som i det fallet kan framkomma i utländsk lagstiftning, får jag väl i alla fall säga, att det är en god vägledning för en liknande lagtext här i Sverige. Således finns det all anledning tro, att man på den lagtexten kan bygga en förordning sådan som den, som föreslagits i motionerna.

Jag har för den skull ingen anledning att inte vidhålla mitt föregående yrkande om bifall till den av herr Holmström avgivna reservationen.

Herr Tamm, Gustaf: Herr talman! Det är ju ett relativt enhälligt slutresultatet, vartill man har kommit i andra lagutskottet. Jag torde därvid även kunna peka på att reservanternas synpunkter inte i så stor utsträckning skilja sig från majoritetens. Denna enhet är kanske icke framsprungen ur lika enhälliga utgångspunkter och synpunkter. Jag anser det för min del onödigt att här deklarerar min ställning i denna fråga på annat vis än genom ett fullständigt instämmande i praktiskt taget alla de synpunkter, som herr Sam Larsson här har framlagt. Jag tror även, att flera av mina meningsfränder här både i den ena och den andra detaljen, varom han uttalat sig, äro fullt beredda att instämma med honom. Vi torde vara ganska eniga om att den av herr Nylander rekommenderade vägen vore högst olycklig.

Jag har därför ingenting annat att tillägga än att jag även för min del ber att få instämma i utskottets yrkande.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att därunder yrkats 1:o) att vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Holmström vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle avslå såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Norman* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits avslag, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Om utredning ang. de s. k. enhetsprisföretagen m. m. (Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd, dels ock i ämnet väckta motioner.

*Ang. viss
ändring i
lagen om ar-
betarskydd.*

Genom en den 17 februari 1934 till riksdagen avlämnad proposition, nr 136, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

*angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 29 juni 1912 (nr 206)
om arbetarskydd.*

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Denna lag — — — sätt användes.

Från lagens — — — eller icke.

Beträffande arbete inom jordbruket skall denna lag äga tillämpning allenast i vad den åsyftar att förekomma olycksfall vid användande av maskiner, redskap, elektriska apparater eller ledningar samt sådana ångpannor, kokare eller andra kärl under tryck, som genom explosion kunna förorsaka olycksfall.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1934.

I sammanhang med berörda proposition hade utskottet till behandling förehåft två i anledning av densamma väckta motioner, nämligen nr 307 i första kammaren av herr *Löfvander* m. fl. samt nr 548 i andra kammaren av herr *Hansson* i Rubbestad m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen för sin del måtte besluta sådan ändring av 1 § i lagen om arbetarskydd, att paragrafen erhöle följande lydelse:

Denna lag — — — sätt användes.

Från lagens — — — eller icke.

Beträffande arbete inom jordbruket skall denna lag äga tillämpning allenast i vad den åsyftar att förekomma olycksfall vid användande av maskiner och redskap, som på grund av mekaniska anordningar kunna förorsaka olycksfall, elektriska apparater eller ledningar samt sådana ångpannor, kokare eller andra kärl under tryck, som genom explosion kunna förorsaka olycksfall.

Ang. viss ändring i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

A) att förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas; samt

B) att motionerna I: 307 och II: 548 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Herr **Norman**: Som de ärade ledamöterna av kammaren se, föreligger vid detta utlåtande den för svensk riksdag ganska egendomliga situationen, att ett *enhälligt* utskott avstyrker en kunglig proposition. Denna proposition rörande ändrad lydelse av viss del av arbetarskyddslagen har, som vi minnas, tillkommit på grund av en riksdagsskrivelse i fjol. I propositionen göras vissa ändringsförslag i anslutning till vad riksdagen i fjol uttalade i detta ärende.

Inom utskottet har givetvis inte från början rätt denna fullständiga enighet, som nu framgår av utlåtandet, utan läget har varit precis detsamma i år som det var i fjol, att utskottet har varit delat i två jämnstarka hälfter. Självfallet hade jag och mina partivänner helst velat tillstyrka Kungl. Maj:ts proposition då vi funnit, att de önskemål, som man hade, skulle kunna uppnås även den vägen.

Men nu har utskottet i sin motivering klart och tydligt framhållit, att de synpunkter, som ha legat till grund för propositionen, böra beaktas. Utskottet menar, att det inte behöver företas någon lagändring, utan samma resultat kan uppnås genom en annan tillämpningspraxis, när det gäller arbetarskyddslagens tillämpning på jordbrukets område, än vad som hittills i det stora hela förekommit.

Jag är övertygad om att därest departementschefen hade haft tillfälle att vara närvarande, skulle han ha kommit att understryka de synpunkter, som framhållas i utskottets motivering, och under sådana förhållanden och med uttalande av en förhoppning, att i kammarens här snart förestående beslut också måtte komma att ligga ett understrykande av denna motivering, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 48, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till Svenska smörprovningarna, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anslag till nyodling m. m. å ofullständiga jordbruk. Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag till nyodling, betesförbättring, stenröjning och jordkörning å ofullständiga jordbruk m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt,

I) att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts under punkten 105 av nionde huvudtiteln i statsverkspropositionen samt i proposition nr 69 framlagda förslag och med avslag å motionerna I: 258 och II: 475 måtte

1) medgiva, att Kungl. Maj:t finge under 1935 bevilja statsanslag intill 1,200,000 kronor för utlämnande av statsbidrag till nyodling och betesförbättring ävensom stenröjning å ofullständiga jordbruk;

2) medgiva, att Kungl. Maj:t finge under 1935 bevilja statsanslag intill 100,000 kronor för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 26 ja-

Anslag till nyodling m. m. å ofullständiga jordbruk. (Forts.)
nuari 1934 tillstyrkt förslag, av statsbidrag till jordförbättring å ofullständiga jordbruk genom påförande av mineraljord på myrjord (jordkörning);

3) till nyodling, betesförbättring, stenröjning och jordkörning å ofullständiga jordbruk anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra förslagsanslag av 500,000 kronor;

4) medgiva, att å extra reservationsanslaget för utlämnande av bidrag till nyodling och betesförbättring ävensom stenröjning å ofullständiga jordbruk vid utgången av budgetåret 1933/1934 förefintlig behållning finge överföras till förenämnda extra förslagsanslag; och

5) godkänna de ändringar i de av riksdagen antagna allmänna grunderna för den statsunderstödda egnahemsverksamheten, vilka framginge av det såsom bilaga till berörda statsrådsprotokoll fogade förslag om ändrad lydelse av §§ 9 och 10 kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 217); samt

II) att motionen II: 68 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I de likalydande motionerna I: 258, av herr *Svensson, Martin*, m. fl., och II: 475, av herr *Svensson* i Grönvik m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att

1) medgiva, att Kungl. Maj:t finge under 1935 bevilja statsanslag intill 1,500,000 kronor till utlämnande av statsbidrag till nyodling, betesförbättring och stenröjning å ofullständiga jordbruk, varvid årligen minst 200,000 kronor borde anvisas till det sistnämnda ändamålet;

2) till nyodling, betesförbättring och stenröjning å ofullständiga jordbruk anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra förslagsanslag av 800,000 kronor;

3) medgiva, att å extra reservationsanslaget för utlämnande av bidrag till nyodling och betesförbättring ävensom stenröjning å ofullständiga jordbruk vid utgången av budgetåret 1933/1934 förefintlig behållning finge överföras till förenämnda extra förslagsanslag.

I motionen II: 68, av herr *Hero* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte besluta hos regeringen begära förslag till expropriationslagstiftning, som medförde att storgodsens och bolagens jordbruksfastigheter kunde överlätas för jordregleringen, för underlättande av jord- och skogstilldelning åt sådana jordbruk, som behövde kompletteringsareal för att deras ägare och brukare skulle bliva besuttna, och för större möjligheter till jordbruksnybildning och upplåtelse av jordbruk åt obemedlade eller mindre bemedlade jordsökande, företrädesvis lant- och skogsarbetare.

Vid punkten I av utskottets hemställan hade reservation avgivits av herrar *Tjällgren, Bengtsson, Karl Emil Johanson, Liedberg* och *Gustafson* i Vimmerby, som av angivna orsaker ansett, att utskottet bort under nämnda punkt hemställa, att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 258 av herr *Svensson, Martin*, m. fl. och II: 475 av herr *Svensson* i Grönvik m. fl. måtte besluta att

1) medgiva, att Kungl. Maj:t finge under 1935 bevilja statsanslag intill 1,400,000 kronor till utlämnande av statsbidrag till nyodling, betesförbättring och stenröjning å ofullständiga jordbruk, varvid årligen minst 200,000 kronor borde anvisas till det sistnämnda ändamålet;

2) medgiva, att Kungl. Maj:t finge under 1935 bevilja statsanslag intill 100,000 kronor för utlämnande, i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 26 januari 1934 tillstyrkt förslag, av statsbidrag till jordförbättring å ofullständiga jordbruk genom påförande av mineraljord på myrjord (jordkörning);

Anslag till nyodling m. m. å ofullständiga jordbruk. (Forts.)

3) till nyodling, betesförbättring, stenröjning och jordkörning å ofullständiga jordbruk anvisa för budgetåret 1934/1935 ett extra förslagsanslag av 800,000 kronor;

4) medgiva, att å extra reservationsanslaget för utlämnande av bidrag till nyodling och betesförbättring ävensom stenröjning å ofullständiga jordbruk vid utgången av budgetåret 1933/1934 förefintlig behållning finge överföras till förenämnda extra förslagsanslag;

5) godkänna de ändringar i de av riksdagen antagna allmänna grunderna för den statsunderstödda egnahemsverksamheten, vilka framginge av det såsom bilaga till berörda statsrådsprotokoll fogade förslag om ändrad lydelse av §§ 9 och 10 kungörelsen den 8 juni 1928 (nr 217).

Herr **Svensson, Martin**: Vid detta utlåtande är fogad en reservation, och denna reservation stöder sig på en motion, som är framburen i denna kammar av de borgerliga representanterna från Kronobergs län och i andra kammaren likaledes av de borgerliga representanterna från Kronobergs län.

Vi ha som utgångspunkt stött oss på lantbruksstyrelsens utredning, och lantbruksstyrelsen meddelar i en skrivelse av den 29 augusti 1933, att det under 1933 hade sökts bidrag för detta ändamål på 2,785,917 kronor, därav 1,583,521 kronor till nyodling, 786,322 kronor till betesförbättring och 416,074 kronor till stenröjning. Man märker, att det här är ett anslag, som är synnerligen begärligt och beaktansvärt. Det förhåller sig säkerligen så, att genom att bevilja ett förhöjt anslag skulle man kunna uträtta mycket till att förekomma arbetslöshet ute på landsbygden, i de bygder, som särskilt komma i åtanke, när det gäller detta anslag. Här är det ett anslag, som kommer mindre jordbrukare till del i fattiga bygder, och det är ej sällan som det förhåller sig så, att en jordbrukare av detta slag har hemmavarande söner, som tidvis söka sig ut på arbete utanför hemmet men somliga tider vistas i hemmet, och under den tiden kunna de då få sysselsättning med att förbättra sin fars jordbruk. Om icke den möjligheten föreligger, komma de att anmäla sig såsom arbetslösa och så småningom åka in i den stora armén av reservarbetare och komma att finna smak för sådant arbete och stanna där. Jag tror, att det är synnerligen väl använda penningar, om man här går till ett något förhöjt anslag.

Nu kan man säga, att det statsfinansiella läget är sådant, att man icke bör vara med om motionsvis förhöjda anslag, och den frågan kommer ju då fram: var skall man kunna skaffa dessa penningar? Jag har emellertid den förvisningen, att när vi ha att göra med belopp om de stora miljonanslag, som begäras för arbetslösheten, vi där skulle kunna göra besparingar, som motverka den höjning, som här kommer i fråga. Jag anser, att det skulle kunna bli en bättre fördelning av hjälpåtgärderna genom att vi här höjde något, under det att vi kunna spara på annat håll. Det blir säkerligen också för staten ganska mycket billigare att beträda den vägen.

Det finnes nu en detalj i detta anslag, som jag särskilt vill fästa uppmärksamheten på. Kungl. Maj:t begär 1,200,000 kronor, och av dessa medel skulle 400,000 kronor användas som statsbidrag för betesförbättringar och förslagsvis 100,000 kronor till stenröjning. Nu är det visserligen förslagsanslag, och proportionerna skulle ju, som jag tror, kunna av Kungl. Maj:t något ändras, så att det kunde ske en förskjutning i proportionen mellan dessa anslag i någon mån, dock icke så, att det blir den kraftigare hjälp, som vi i motionen avsett.

Det är skada, att icke i utlåtandet det har lämnats någon redogörelse för det siffermaterial, som motionen omnämner, men jag skall be att få citera något från den utredning, som motionsvis har framlagts. Denna utredning är föranstaldt av hushållningssällskapet i Kronobergs län, och därav framgår

Anslag till nyodling m. m. å ofullständiga jordbruk. (Forts.)

det, att vid utgången av år 1933 hade det sökts bidrag till stenröjning för 2,713 företag med en areal av 2,197 hektar och en beräknad kostnad av 850,365 kronor, om man ser på ansökningarna i riket i sin helhet, men därav hade ensamt i Kronobergs län gjorts ansökningar till ett antal av 1,002 för förbättring av en areal på 799 hektar och till en kostnad av 362,556 kronor. Närmast kommer Blekinge, och därefter ha vi Jönköpings län och Kristianstads län. Det visar sig av dessa siffror, att skogsbygden, den magra bygden, där nere i södra Sverige särskilt har gagn av att få anslag till stenröjning. Det arbetas nu med en lyftkran, som kallas jätte, och det är verkligen ett jättearbete, som utföres på dessa små åkertegar. En sakkunnig, jordbrukskonsulenten i Kronobergs län, har gjort en beräkning över vilka massor av sten, som brutits på åkrarna där nere, och kommit till den slutsatsen, att om man hade dessa stenmassor sammanförda på ett ställe, skulle det visa sig vara företag, som betydligt överstiga de världsberömda arbeten, som kallas Egyptens pyramider. Våra jordbrukare där nere äro ju hänvisade till att arbeta på den jordlott, som blivit dem tilldelad, och dessa anslag utgå ju icke annat än till mindre jordbrukare. Det är en oerhörd flit, som de lägga ned på att förbättra åkrarna, och de äro hänvisade till dessa förbättringsarbeten. Det står dem icke till buds att frambringa goda skördar av sockerbeter eller att frambringa stora veteskördar för försäljning av vete.

Man kan nu säga, att sådan jord som denna borde icke drivas såsom åkerbruk, men brukarna ha ej annat att taga till, och erfarenheten visar, att dessa självägande småbrukare lägga icke sin jord öde. Det är ytterst sällan, man stöter på att ett självägande jordbruk, hur dåligt det än är beskaffat, kommer i ödesmål. Det är först när jordbruken blivit utarrenderade och kommit i statens, bolagens eller de större godsens händer, som en del arrendejordbruk får förfalla och läggas ut för en mera extensiv brukning. Det vore för dessa bygder, som ej kunna räkna med att ha fördelar på samma sätt som den rikare bygden av en hel del andra hjälptågar, mycket tacknämligt, om detta anslag till stenröjning bleve bättre tillgodosett. Vi ha därför i vår motion föreslagit, att det skulle vara en större elasticitet i fördelningen av anslaget, och att åtminstone 200,000 kronor skulle få användas för stenröjning å dessa ofullständiga jordbruk.

Då jag, herr talman, anser, att detta är ett synnerligen gagnande anslag, emedan det verkar i den riktningen, att det förekommer arbetslöshet, och ett anslag, som visat sig synnerligen begärligt för dessa små fattiga jordbrukare, skall jag be att få yrka bifall till den vid utlåandet fogade reservationen.

I herr Martin Svenssons yttrande instämde herrar *Theelin, Thorén, Tjällgren, Johan Johansson, Bengtsson, Nylander, Ernst Svenson, John Björck, Anton Pettersson, Holstenson* och *Bernhard Nilsson*.

Herr Gabrielsson: Ja, herr talman, jag skall be att livligt få instämma med den föregående talaren i att det här är ett av de allra värdefullaste och bästa anslagen, som riksdagen beviljar, och jag beklagar, att vi ej kunna vara med om att förorda den höjning, som här begäres i motionerna. Det är i reservationen hemställt om att för året skall anvisas 800,000 kronor i stället för av Kungl. Maj:t begärda 500,000 kronor, alltså en höjning av 300,000 kronor. Det avses också i reservationen, att Kungl. Maj:t skall ha rättighet att bevilja intill 1,400,000 kronor, under det att Kungl. Maj:t föreslår 1,200,000 kronor, alltså en höjning av 200,000 kronor. Den siste talaren framhöll vilken fördel det vore, att man skulle kunna använda ett större belopp till anslag för stenröjning, men om man bifaller reservationen, vinna icke motionärerna sin

Anslag till nyodling m. m. å ofullständiga jordbruk. (Forts.)
önskan därvidlag, därför att då blir det fortfarande bara 100,000 kronor, emedan reservanterna icke ha begärt något högre i det avseendet.

Vad jag särskilt vill fästa kammarens uppmärksamhet på är vad jag nyss anförde vid ett föregående tillfälle, att vi ha ju 8 miljoner kronor att utlämna till stödlån åt jordbrukare, och de få användas, där de kunna användas, i mycket stor utsträckning just för detta ändamål, vare sig det gäller stenröjning, betesförbättring eller nyodling. Inom Västerbottens län, där jag haft äran sköta om utdelningen av stödlånen, har det förekommit i mycket stor utsträckning, att sådana lån lämnats till nyodling och betesförbättring. Som jag då nämnde, kommer sannolikt detta anslag att upphöra med detta år, och jag hoppas då, att Kungl. Maj:t skall tillgodose just det behov, som här visat sig i avseende på anslag till nyodling, betesförbättring och stenröjning. Man har då att motse, att de som nu ligga och vänta på anslag, skola bli tillgodosedda, sedan Kungl. Maj:t fått möjlighet att, i stället för att utlämna många miljoner till stödlån, kunna tillgodose detta behov, och det är med den förhoppningen som jordbruksutskottets majoritet fattat detta beslut, och jag nu, herr talman, ber att få yrka bifall till utskottets hemställan, men med uppmaning till jordbruksministern att nästa år, när man slopar de 8 miljoner kronorna, anslå för detta ändamål så mycket som möjligt.

Herr Gustafsson, Per: Jag vill bara be att få understryka vad som yttrades av herr Svensson i Kompersmåla, att detta anslag för stora delar av de fattigare bygderna har en utomordentligt stor betydelse. Men jag vill tillägga, att jag tycker mig ha märkt hemma i bygderna, att ökningen av dem, som anmält sig såsom arbetslösa, har allt mer och mer flyttats ut till de rena jordbrukarsocknarna, och att det är en förskjutning i den riktningen, att det blir hemmavarande söner, som det heter, eller jordbruksarbetare, som anmäla sig. Vi böra väl därför, så länge det finnes möjlighet, se till, att denna klientel hålles tillbaka från dessa reservarbeten som göras. Efter den lilla erfarenhet, som jag har hemifrån, synes det anslag, som gått ut för stenröjning, ha varit ett av de viktigaste medlen till att skaffa arbete åt folk intill, hemmavid, för att få bort sådana hindrande stenar i åkrarna, och att det icke kan nås enbart med stödlån, torde vara säkert, därför att det är icke alltid som stödlån kan erhållas på den plats, där stenröjning bör ske. Detta anslag befrämjar arbetet på den jord, som framför allt behöver göras bättre, och denna jord ger en helt annan avkastning än det arbete, som nu vidtages, d. v. s. vägarbete i allmänhet. Av det skälet anser jag, att det är så pass viktigt att i detta fall bevilja det högre belopp, som reservanterna föreslå, att man hellre kan pruta en smula på de medel, som begäras till arbetslöshetens bekämpande, än att man prutar här.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herr *andre vice talmannen*.

Herr statsrådet Sköld: Herr talman! Jag kan icke riktigt förstå den siste ärade talaren, då han påstår, att stödlånen kanske icke komma till användning på de platser, där det finns sten att undanröja. Men om man nu ser saken, sådan den i verkligheten är, ter den sig ju sålunda. Var och en jordbrukare, som befinner sig i svåra ekonomiska omständigheter, söker stödlån. Han vill i första rummet ha stödlån, ty om han får stödlån, erhåller han ett lån, som han får avbetala med — låt mig säga en stenröjning, en nyodling, betesförbättring eller gruskörning, där arbetskostnaden motsvarar precis det han fått i lån. Han får alltså på det sättet, praktiskt sett, stats-

Anslag till nyodling m. m. å ofullständiga jordbruk. (Forts.)

bidrag till hela denna kostnad. Om han däremot skall söka bidrag ur det anslag, som här föreligger, veta ju alla, att det icke gäller andra än sådana jordbrukare, som ha under tjugu tunnland öppen åker. Man kan vidare ej erhålla bidrag till mer än hälften av kostnaden. Det är alltså mindre fördelaktigt än vad som gäller stödlånen. Då blir det ju i realiteten på det sättet, att var och en, som kan utföra arbete med tillhjälp av stödlån, gör det. Sedan kommer detta belopp på 1,200,000 kronor resten av de mindre jordbrukarna tillgodo, och kammarens ledamöter böra dock besinna, att detta bidrag icke har sänkts, trots det att vid sidan därav tillkommit stödlån. Man kan således säga, att trots de ekonomiskt mycket pressande tiderna har det icke från statsmakternas sida gjorts något för att beskära detta anslag. Man kan väl därför ha rätt att säga, att det visats stort tillmötesgående mot denna kategori av jordbrukare.

Nu står kammaren alltså här och har ett val att göra. Ett bifall till reservationen medför, som herr Gabrielsson påpekade, en ökad utgift för statskassan på 300,000 kronor, som skola tagas av skattemedel. När man från motionärernas sida gör gällande, att man kan pruta på arbetslöshetsanslagen, så innebär det, att herrarna vilja pruta på av Kungl. Maj:t begärda anslag, som äro tänkta att utgå av tillfälliga lånemedel. Man kan inte på den vägen vinna kompensation. Fattar man beslut i överensstämmelse med reservationen, skall det skaffas 300,000 kronor i nya skattemedel. Det kommer man inte ifrån.

Då jag alltså menar, att man inte kan säga, att statsmakterna varit njugga på den föreliggande punkten, och då det dessutom får beaktas, att det har sina statsfinansiella konsekvenser att bifalla reservationen, skulle jag för min del vilja tillråda kammaren att bifalla utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Det förevarande utskottsutlåtandet behandlar en av de viktigaste jordfrågor, som för närvarande stå på vårt lands dagordning. Det framhölls redan av Norrlandskommittén, att kompletteringen av ofullständiga jordbruk var en framstående angelägenhet. Sedan har kämpats för den saken under långliga tider utan att den kommit ur fläcken. Till dess äntligen år 1928 dåvarande jordbruksministern von Stockenström i sin proposition om egnahemsrörelsen fällde det förlösande ordet, att just denna av Norrlandskommittén väckta fråga vore av stor betydelse för riket. Jag tackar von Stockenström för detta senkomna, men i alla fall en gång komna utlåtande.

På denna magra spik, som ett löfte av en minister ju alltid är — det beror ju på kamrarnas och på regeringens initiativkraft att omsätta löftet i realiteter — har man nu fortfarande knogat och knagglat, trätt och kompromissat om den där kompletteringen av de ofullständiga jordbruken. I detta betänkande möter man nu en insats att genom lånta pengar här och var förbättra dem någorlunda. Men det saknas fullkomligt en viktig sak — kanske den viktigaste av allesammans — nämligen att kunna komplettera dessa ofullständiga jordbruk med odlingslägenheter och även husbehovsskog från angränsande marker.

Av Kungl. Maj:t väcktes vid förra riksdagen ett förslag om att man för ändamålet skulle genomföra en expropriationslagstiftning, som kunde föranleda frivilliga avtal om att till de ofullständiga jordbruken lägga även odlingslägenheter och skog i mån av behov. Detta avslogs av riksdagen. Det var ju också ett enligt min mening ofullgånget förslag, ty det var inte effektivt organiserat så som jordkommissionerna hade föreslagit det efter instruktioner från tidigare regeringar, varigenom det skulle göras en stor och praktisk affär av denna sak. Jag vill bara påminna om alla de ofullständiga jordbruk, som

Anslag till nyodling m. m. å ofullständiga jordbruk. (Forts.)
exempelvis kommo till stånd genom 1896 års ägostyckningslag, vilken gav ägostyckningen alldeles fri. Då föranledde detta, att industrien i stor utsträckning, särskilt i skogsbygderna i norra Sverige, skyndade att avstycka gamla bondejordbruk bara med odlad jord och hus. Det erhöles således ej någon avsevärd odlingsbar jord jämte husbehovsskog. Jag klandrar inte industrien för detta, ty var och en är sitt eget intresse närmast.

Sedan kom den norrländska ägostyckningslagen, som föreskrev, att odlingsbar jord jämte husbehovsskog också skulle tilläggas. Men under tiden hade som sagt en myckenhet sådana här ofullständiga jordbruk kommit till stånd, icke minst strax före den norrländska ägostyckningslagens tillkomst, då man skyndade sig att förekomma lagens verkan genom förenämnda åtgärd. När den lagen sedan år 1917 utsträcktes till Värmland, företogo sig de värmländska skogsbolagen att i förväg, innan lagen trädde i kraft, göra samma avstyckning som hade skett på grund av 1896 års ägostyckningslag. Man har inte någon statistik om det här, fast det vore ganska nöjsamt att få en sådan någon gång, när vi ha så mycket annan statistik.

Redan här ha vi således en massa ofullständiga jordbruk, som inte kunna kompletteras på rimligt sätt utan att de få odlingsjord och även skog sig tillagd från de angränsande bolagsdomänerna. Därtill fordras naturligtvis en expropriationslag, som kan slå i spann, hjälpa till i *alla* erforderliga fall. Den behöver sällan processuellt tillämpas, det visar erfarenheten. Finnes lagen, komma frivilliga avtal till stånd. Och en expropriation får ej ske annat än mot ersättning. Här konfiskeras ju nu löst kapital och inkomster utan ersättning för tidens arbetslöshetsbehov med mera dylikt. Men när det gäller de stora jorddomänerna, går det inte ens an att mot ersättning få expropriera en del små oodlade odlingslappar för att utöka de ofullständiga jordbruken.

Nu har jag upptäckt här — det kom som en överraskning för mig för tio minuter sedan —, att det föreligger en motion av herr Herou m. fl., som upptager tanken på en expropriationslagstiftning i just detta fall i anslutning till vad som yrkades redan inom Norrlandskommittén och sedan framfördes av Kungl. Maj:ts regering vid förra årets riksdag, ehuru enligt min mening i otillräckligt effektiv form. Samtidigt har jag i år väckt enahanda förslag i en motion, som avsåg denna sak, och den motionen har remitterats till andra lagutskottet; således en dubbelremittering av samma sak till två olika utskott. I andra lagutskottet har beslut fattats, men det är ännu ej justerat och kommer först om någon tid att föreläggas riksdagen. Nu skola vi i dag på jordbruksutskottets förslag fatta beslut i samma angelägenhet. Jag förstår, att kammaren kommer att avslå punkt II, men jag hoppas, att det inte skall utgöra något hinder för ett bifall till samma sak, när den kommer före i andra lagutskottets betänkande. Men även då äro utsikterna ganska ringa under den nuvarande uppfattningen av jordfrågan, som är så vitt avlägsen från den, som hystes före den allmänna rösträttens införande.

Jag förmodar, att motionen måhända remitterats till jordbruksutskottet därför att i den använts ordet »jordreglering», och eftersom jordbruksutskottet är det enda utskott — utom statsutskottet — som får sysselsätta sig med »reglering», har ärendet möjligen hänvisats dit. Det var nog ett misstag.

Jag yrkar nu i alla fall bifall till motionen II: 68, punkt 2), som blivit avstyrkt såväl i utskottet som av reservanterna. Det är märkligt, att en så väsentlig sak — den väsentligaste saken här, kan man säga — inte har tillgodosetts av statsmakterna. Tänk, på en mängd sådana här små jordbruk sitta familjeförsörjare utan arbete i skogarna eller annan arbetsförtjänst. Barnen komma tillbaka arbetslösa och tära på föräldrarna i dessa hem. Vad vore då rimligare än att man just under en sådan tidsperiod som den nuvarande

Anslag till nyodling m. m. å ofullständiga jordbruk. (Forts.)

hade till hands en lagstiftning, som gjorde, att ofullständiga jordbruk kunde fullkomnas med odlingsjord och även husbehovsskog från angränsande ägor? Då finge dessa människor börja arbeta, arbeta för egen räkning och arbeta i jorden, vilket ju är det förnämsta kulturbärande arbete som finns.

Vid sådant förhållande och då frågan är försummad av regeringen och av riksdagen, har jag i övrigt ingenting annat att falla tillbaka på än att jag även i punkt 1) röstar för reservationen, som åtminstone ger denna försummade fråga något mera i pengar. Sedan får, även om jordbruksministern har rätt i vad han sagt, saken reda ut sig själv i alla fall. Jag gör det som en opinionsyttring.

Herr Svensson, Martin: Herr talman! Endast ett par repliker.

Herr Gabrielsson tycktes ha för sig, att ett bifall till reservationen icke skulle innebära att motionen bifölles i den del, där den avser att anslaget till stenröjning skulle bli bättre tillgodosett. Emellertid heter det ju i reservationen, punkt 1), att riksdagen skulle medgiva, »att Kungl. Maj:t må under 1935 bevilja statsanslag intill 1,400,000 kronor till utlämnande av statsbidrag till nyodling, betesförbättring och stenröjning å ofullständiga jordbruk, varvid årligen minst 200,000 kronor böra anvisas till det sistnämnda ändamålet». Av detta drar jag den slutsatsen, att reservanterna därvidlag vilja bifalla vad motionärerna ha föreslagit.

Beträffande det inbördes förhållandet mellan stödlånen och dessa anslag är det ju sant, att många genom sådana förbättringsåtgärder som tillkomma genom stödlån få hjälp att betala en del av sin skuld eller, rättare sagt, få den efterskänkt, men särskilt inom det län, som jag företräder, räcka stödlånen inte på långt när till; ungefär hälften av ansökningarna få refuseras. Det är endast de allra svårast skuldsatta, som kunna komma att få del av stödlånen, men bakom dem ligger en mängd ansökningar från jordbrukare, som äro i ganska prekär ställning men som inte kunna få hjälp från det hållet. Om man nu ökade detta anslag, skulle ju därigenom åtskilliga av dessa beredas möjlighet att också få ett stöd.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Gabrielsson: Herr talman! Jag begärde ordet för att rätta ett misstag, som jag gjort mig skyldig till, och nu har herr Svensson påpekat, vilket jag ämnade göra, att det står i andra punkten av reservationen, att 200,000 kronor finge användas till stenröjning å ofullständiga jordbruk. Det hade jag inte observerat. Sälunda förfaller min argumentering på den punkten. Men det hindrar inte, att jag fortfarande hyser samma uppfattning som tidigare, nämligen att det är bättre att de få hjälp ur stödlånen även i Kronobergs län, ty om det göres viss stenröjning där, få de hela beloppet täckt av statsmedel, men om arbetet utföres med hjälp av anslaget till nyodling och betesförbättring, kunna de inte få mer än hälften av kostnaden. Gäller det nyodling, kan man i form av stödlån få statsbidrag med 500 kronor per har och om det gäller betesförbättring med 250 kronor per har, men skall bidrag utgå av andra medel, får man bara hälften. Alltså, så länge vi ha detta årliga bidrag, som staten gått in för att lämna, måste det vara fördelaktigare att anlita denna utväg, och det är därför jag vill rekommendera den. Såsom det framgår av propositionen, har anslaget visat sig otillräckligt, och det är att hoppas, att när de 8 miljoner, som i år tilldelas som stödlån, ett annat är upphörd, ett betydligt större belopp än nu må utgå till här ifrågakvarande ändamål, vilket jag fortfarande anser vara ett av de mest behjärtansvärda, till vilka staten lämnar bidrag.

Anslag till nyodling m. m. å ofullständiga jordbruk. (Forts.)

Herr *Lindhagen*: Herr talman! Jag vill bara be att få till protokollet konstatera, att ingen ansett sig kunna vederlägga mina uppgifter om den kolossala lucka, som finnes i detta förslag, och jag är mycket tacksam för att åtminstone detta negativa understöd givits de ofullständiga jordbruken.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vardera punkten av utskottets i det nu föredragna utlåtandet gjorda hemställan.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de i fråga om punkten I förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svensson*, *Martin*, och herr *Tjällgren* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 49 punkten I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Angående punkten II, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Lindhagen*, att kammaren skulle bifalla motionen II: 68.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 49 punkten II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles motionen II: 68.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de leda-

Anslag till nyodling m. m. å ofullständiga jordbruk. (Forts.)
möter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till understöd åt kemiska stationer;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för utmärkande av gränserna för skyddsskogsområdena inom Kopparbergs och Jämtlands län; samt

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till vissa torrläggningföretag.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 260 blev densamma på begäran bordlagd.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande i vissa fall ur kyrkofonden av understöd i anledning av olycksfall i arbete å skogar till sådana ecklesiastika boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932;

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående biträden åt ärkebiskopen;

nr 124, i anledning av väckt motion angående revision av gällande bestämmelser om behandlingen av minderåriga förbrytare; samt

nr 125, i anledning av väckt motion om ändring i 18 kap. 16 § strafflagen m. m.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om upphävande av vissa bestämmelser beträffande dispositionen av storverks-träd samt ek och bok å boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400) m. m.;

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för kronans räkning av Åkers styckebruks rekognitionsskog m. m.;

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga markområden i Landskrona;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning i vissa fall av arrendet för kronoegendom m. m.;

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett kronan tillhörigt markområde å Söderåsen vid Ljungbyhed;

nr 131, i anledning av väckt motion angående tillämpningen av bestämmelserna om mjölkreglering;

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts under nionde huvudtiteln gjorda framställning om anslag till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts under nionde huvudtiteln gjorda framställning angående det under titel allmänt anslag till hushållningssällskapen uppförda ordinarie anslaget.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 135, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 och 7 §§ tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316).

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 4, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av andra huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av viss del av kronan tillfallet danaarv efter Annika Hansson, född Christoffersdotter;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa kostnader för reparation av statens isbrytarfartyg »Ymer»;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående restitution till International Telephone & Telegraph Corporation av viss stämpelavgift;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för ordinarie lärare vid navigationsskola att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av 5 § 2 mom. avlösningsreglementet den 11 maj 1928 (nr 128) för fast anställt manskap vid försvarsväsendet;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av möjlighet för visst manskap vid försvarsväsendet att kvarstå i tjänst utöver den kontrakterade anställningstiden;

nr 66, i anledning av väckt motion angående oavkortade löneföremåner åt visst underbefäl under tjänstledighet för genomgående av en kurs i polistjänst; och

nr 67, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till fångvården;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beräkning i vissa fall av engångsavgift enligt § 9 mom. 1 i reglementet för statens pensionsanstalt beträffande lärarbefattningar vid kommunal fortsättningsskola;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid lantbrukshögskolan;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för innehavare av befattning med delaktighet i statens pensionsanstalt att vid avgång ur tjänst i vissa fall bibehålla delaktighet i anstalten;

nr 24, i anledning av framställning av fullmäktige i riksgäldskontoret om befrielse för en tjänsteman i riksgäldskontoret att ersätta ett antal förkomna premieobligationer; och

nr 25, med överlämnande av utredning angående uppsättande i riksdags-
huset av vissa elektriskt dirigerade anslagstavlor; samt

första lagutskottets memorial och utlåtanden:

nr 38, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande nr 33 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om mått och vikt ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till skepps-
klararerförordning;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om
ändrad lydelse av 1 § bokföringslagen den 31 maj 1929;

nr 41, i anledning av väckt motion om upphävande av 14 kap. 26 och 27 §§
strafflagen;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av
en i Genève den 11 oktober 1933 undertecknad internationell konvention för
undertryckande av handeln med myndiga kvinnor; och

nr 43, i anledning av väckt motion angående förbud att överklaga stifts-
nämnds beslut om tillsättande eller entledigande av stiftsjägmästare.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens samman-
träde avslutades kl. 3.53 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 10 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

April 10. 1934.

Herr talman *Olof Olsson* är på grund av vasomotorisk åkomma förhindrad fullgöra riksdagsarbetet under fjorton dagars tid, varder härmed intygat.

J. Tillgren,
leg. läk.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 10, till Konungen i anledning av vissa i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1934/1935 under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet, jämte i dessa ämnen väckta motioner.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 138, i anledning av framställningar angående pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer;

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av Södra Dalarnes järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten; samt

nr 140, i anledning av framställningar angående ersättning till vissa personer i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 260, angående inrättande av ett institut för medellång och långfristig kreditgivning åt företag inom näringslivet.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 4 och 58—66.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 67, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag till fångvården, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 21—25 samt första lagutskottets memorial och utlåtanden nr 38—43.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag får hemställa, att kammaren ville besluta, att statsutskottets utlåtanden nr 64, 65 och 66 i nu nämnd ordning må uppföras närmast före statsutskottets utlåtande nr 4 på morgondagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.10 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
